

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΘΡΑΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

**ΤΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΩΝ
(ΣΤΟ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ)**

Διπλωματική Εργασία

της

Ευαγγελίας Σδούκου

Ιωάννινα, 02/2023

ΤΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΩΝ
(ΣΤΟ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ)

Ευαγγελία Σδούκου
Πτυχίο Νομικής, Α.Π.Θ., 2017

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Σταυρίδου Σύλβια

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 01/03/2023.

Μαστροκόστας Χρήστος Ψάννης Κωνσταντίνος Σταυρίδου Σύλβια

Ευαγγελία Σδούκου

Περίληψη

Η ραγδαία και συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας και η αναπότρεπτη παρείσφρησή της σε όλους τους τομείς της ζωής, έχει επηρεάσει, όπως είναι αναμενόμενο, και την πνευματική ιδιοκτησία. Η ψηφιακή πρόοδος, οι ψηφιακές πλατφόρμες διαμοιρασμού περιεχομένου και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αλλάξει τον τρόπο εκμετάλλευσης και μετάδοσης των πνευματικών έργων. Όλα τα παραπάνω έχουν οδηγήσει σε πλήθος νομοθετικών μεταβολών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών με την ψηφιακή εποχή.

Η παρούσα επιστημονική εργασία, η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Διαπανεπιστημιακού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Δίκαιο και Πληροφορική», έχει ως σκοπό την ανάλυση του δικαίου που διέπει τα συγγενικά δικαιώματα των εκδοτών στο αναλογικό και στο ψηφιακό περιβάλλον, σύμφωνα με το ισχύον εθνικό και ενωσιακό δίκαιο. Παράλληλα, γίνονται αναφορές σε σχετικές αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση και την ερμηνεία του δικαίου.

Λέξεις Κλειδιά: Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα εκδοτών, συγγενικό δικαίωμα εκδοτών τύπου, νόμος 2121/1993, Οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

Abstract

The rapid and continuous development of technology and its irreversible intrusion in all areas of life has, as be expected, also affected intellectual property. Digital progress, digital content sharing platforms and social media have changed the way intellectual works are exploited and transmitted. All the above have led to numerous legislative changes at national and European level in order to harmonise EU Member States' legislation with the digital era.

The present scientific work, which was carried out in the framework of the Inter-University Postgraduate Programme entitled "Law and Informatics", aims to analyse the law governing the related rights of publishers in the analogue and digital environment, in accordance with the current national and EU law. At the same time, references are made to relevant decisions of national courts and the Court of Justice of the European Union, which have contributed significantly to the development and interpretation of the law.

Keywords: Copyright, related rights of publishers, related rights of press publishers, Law 2121/1993, Directive (EU) 2019/790.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
1.1 Γενικά	1
1.2 Μεθοδολογία	2
2 Γενική ορολογία του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας	3
2.1 Διανοητική και Πνευματική ιδιοκτησία	3
2.2 Συγγενικά δικαιώματα	4
2.3 Συμβάσεις και Άδειες εκμετάλλευσης	5
2.4 Σύμβαση έντυπης έκδοσης	6
2.5 Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης (ΟΣΔ)	7
3 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών στο ελληνικό δίκαιο	8
3.1 Εισαγωγικά	8
3.2 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών (άρθρο 51 ν. 2121/1993)	11
3.2.1 Έννοια και περιεχόμενο	11
3.2.2 Εξουσίες δικαιώματος	12
3.2.3 Σχέση έργου και συγγενικού δικαιώματος εκδοτών	13
3.2.4 Σχέση δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικού δικαιώματος εκδοτών	13
3.2.5 Διάρκεια	14
3.3 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου στην επιγραμμική χρήση των εκδόσεών τους (άρθρο 51B ν. 2121/1993)	16
3.3.1 Έκδοση τύπου (παράγραφος 1)	17
3.3.2 Εξουσίες εκδότη τύπου (παράγραφος 2)	17
3.3.3 Εξασφάλιση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και καθιέρωση ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών (παράγραφοι 3 και 4)	18
3.3.4 Αμοιβή εκδοτών τύπου (παράγραφοι 5, 6 και 7)	19
3.3.5 Διάρκεια δικαιώματος	19
4 Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου στο ενωσιακό δίκαιο	21
4.1 Εισαγωγικά	21
4.2 Η ψήφιση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 και η ενσωμάτωσή της από τα κράτη μέλη	24
4.3 Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου (άρθρο 15 Οδηγίας 2019/790)	27
4.3.1 Γενικά	27

4.3.2 Το προηγούμενο νομικό καθεστώς για τους εκδότες τύπου	30
4.3.2.1 Δικαίωμα sui generis της Οδηγίας 96/9/ΕΚ:	30
4.3.2.2 Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας συγγραφέα	31
4.3.2.3 Αποκλειστικές άδειες	32
4.3.2.4 Πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού	33
4.3.2.5 Ειδικό δικαίωμα εκδοτών (τύπου) σε κράτη μέλη πριν την ψήφιση της Οδηγίας	34
4.3.3 Το νέο δικαϊκό καθεστώς κατόπιν της Οδηγίας 2019/790	38
4.3.3.1 Νομοθετική επιλογή του συγγενικού δικαιώματος	39
4.3.3.2 Έκδοση τύπου	40
4.3.3.3 Εκδότης τύπου	42
4.3.3.4 Οι εξουσίες των εκδοτών τύπου	43
4.3.3.5 Διάρκεια	48
4.3.3.6 Συμμετοχή των δημιουργών στα έσοδα	48
4.3.3.7 Αξιώσεις δίκαιης αποζημίωσης	49
4.3.4 Μια πρώτη εφαρμογή του δικαιώματος των εκδοτών τύπου: το παράδειγμα της Γαλλίας	50
Σύνοψη - Παρατηρήσεις	54
Παράρτημα Α	56
Παράρτημα Β	61
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία - Επιστημονικές Διατριβές – Γνωμοδοτήσεις	61
Νομικά Περιοδικά - Τράπεζες Νομικών Πληροφοριών – Ιστοσελίδες	64

Πίνακας Συντομογραφιών

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
αριθ.	αριθμός
βλ.	βλέπε (αναλυτικότερα)
Δ(ικ)ΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
Δ.Ε.Ε.	Δίκαιο Επιχειρήσεων Εταιριών <i>(περιοδικό)</i>
ΔιΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας <i>(περιοδικό)</i>
ΔΙΤΕ	Δίκαιο Τεχνολογίας και Επικοινωνίας (πρώην ΔιΜΕΕ) <i>(περιοδικό)</i>
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου <i>(περιοδικό)</i>
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕλλΔικ/νη	Ελληνική Δικαιοσύνη <i>(περιοδικό)</i>
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ.	επόμενα
κ.ά.	και άλλα
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής
ν.	νόμος
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΘεσ	Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΝοΒ	Νομικό Βήμα <i>(περιοδικό)</i>
ό.π.	όπως παραπάνω
ΟΣΔ	Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης
ΠΠρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
π.χ.	παραδείγματος χάρη
παρ.	παράγραφος
σ./σελ.	σελίδα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου <i>(περιοδικό)</i>

Εισαγωγή

1.1 Γενικά

Η γέννηση του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτέλεσε την προσπάθεια του νομοθέτη να αντιδράσει στις ποικίλες αλλαγές που προκαλεί η τεχνολογική εξέλιξη στην πολιτιστική ζωή και πιο συγκεκριμένα στον τρόπο διάδοσης των έργων λόγου, τέχνης και επιστήμης. Η απαρχή της προσπάθειας εκ μέρους του κράτους να καθιερώσει ένα δίκαιο που θα αφορούσε την πνευματική ιδιοκτησία τοποθετείται ιστορικά στην εφεύρεση της τυπογραφίας¹ το 15^ο αιώνα, με την κρατική απονομή προνομίων (“privilegia”) σε ενώσεις επαγγελματιών τυπογράφων και εκδοτών για ορισμένο χρονικό διάστημα, προκειμένου να εξασφαλίσουν την επένδυσή τους. Το πρώτο τέτοιου είδους προνόμιο απονεμήθηκε το 1469 στον Jean de Spire στη Βενετία, για μονοπωλιακή χρήση της τυπογραφίας για διάστημα 5 ετών².

Στις μέρες μας, το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας εξακολουθεί να υφίσταται διαρκείς πιέσεις και αλλαγές, ως απόρροια της κατακόρυφης εξέλιξης της τεχνολογίας, η οποία δημιουργεί συνεχώς νέα μέσα και νέες μεθόδους εκμετάλλευσης των πνευματικών έργων, με αναμφισβήτητη οικονομική δυναμική, σε εθνικό, ευρωπαϊκό ή και παγκόσμιο επίπεδο. Οι σύγχρονες μορφές διάδοσης και εκμετάλλευσης των πνευματικών δημιουργημάτων και η ευρεία χρήση του διαδικτύου, το οποίο καθιστά εφικτό τον διαμοιρασμό περιεχομένου σε απεριόριστο κύκλο προσώπων, οπουδήποτε και οποτεδήποτε, δημιουργεί την ανάγκη δικαιικής ρύθμισης των νέων ζητημάτων που άπτονται του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί, κατόπιν της παράθεσης γενικών εννοιών του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, η ανάλυση και ο σχολιασμός του δικαίου που διέπει τα συγγενικά δικαιώματα των εκδοτών, με ξεχωριστή μνεία και ανάλυση του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου και με αναφορές στο προηγούμενο και στο ισχύον δικαιοκτικό καθεστώς, που αφορά τόσο στο αναλογικό, όσο και στο ψηφιακό περιβάλλον, κατόπιν δε και της ψήφισης της Οδηγίας ΕΕ 2019/790.

¹ Η τυπογραφία και η χαρακτηριστική δημιούργησαν τις αναγκαίες συνθήκες για την ευρύτερη διάδοση των έργων του λόγου

² Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Π.Ν. Σάκκουλας, 3η έκδοση, 2008, σελ. 1-5

1.2 Μεθοδολογία

Το απαραίτητο υλικό για την παρούσα διπλωματική εργασία συλλέχθηκε από πλήθος συναφών με το ευρύτερο αντικείμενό του συγγραμμάτων, περιοδικών, επιστημονικών άρθρων και δημοσιεύσεων, αλλά και νομολογία τόσο εθνικών δικαστηρίων όσο και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατόπιν της αποδελτίωσης και του διαχωρισμού της ύλης, συντάχθηκε η παρούσα, στο κείμενο της οποίας εντοπίζονται εκτενείς αναφορές στην αξιοποιούμενη σε αυτή βιβλιογραφία, ενώ ακολουθεί πλήρης καταγραφή της βιβλιογραφίας στο τέλος αυτής. Προς αποφυγή αμφιβολιών, σημειωτέο ότι οι θέσεις που παρουσιάζονται στην παρούσα, ιδίως δε τυχόν σχόλια ή συμπεράσματα της γράφουσας, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Μακεδονίας ή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, ή ότι αποτελούν την κρατούσα άποψη στη θεωρία ή τη νομολογία.

2 Γενική ορολογία του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας

Προτού η παρούσα εμβαθύνει στην παρουσίαση και ανάλυση του κυρίως θέματος, ήτοι το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών, είναι σκόπιμη η παράθεση και ανάπτυξη βασικών εννοιών του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, αντλώντας πληροφορίες από την ελληνική και ενωσιακή νομοθεσία και νομολογία, προς αποφυγή σύγχυσης, αλλά και με στόχο να εισαγάγει τον αναγνώστη στο πνεύμα της εργασίας.

2.1 Διανοητική και Πνευματική ιδιοκτησία

Η «διανοητική ιδιοκτησία» (*intellectual property, propriété intellectuelle*), ως ευρύτερη έννοια, εμπεριέχει όλες τις κατηγορίες των άυλων αγαθών. Όπως ορίζεται και στο άρθρο 8 παρ. 18 του ν. 2557/1997 (ΦΕΚ Α' 271/24.12.1997): «*Ο διεθνής όρος "propriété intellectuelle (intellectual property)" αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα με τον όρο «διανοητική ιδιοκτησία» και περιλαμβάνει, τόσο την πνευματική ιδιοκτησία (propriété littéraire et artistique / droit d'auteur, copyright) και τα συγγενικά δικαιώματα, όσο και τη βιομηχανική ιδιοκτησία (propriété industrielle, industrial property), όπως εφευρέσεις και σήματα».*

Με τον όρο «πνευματική ιδιοκτησία» υποδηλώνεται ο τομέας του ιδιωτικού δικαίου, με τον οποίο ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στην προστασία του δημιουργού ενός έργου και στα δικαιώματα που η έννομη τάξη αναγνωρίζει ότι ο δημιουργός κατέχει πάνω στα έργα του. Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή άλλως «δικαίωμα του δημιουργού»³ στο έργο του, όπως αυτό απονέμεται σε αυτόν από τη νομοθεσία, περιλαμβάνει το ηθικό δικαίωμα, το οποίο αφορά στην προσωπική σχέση που συνδέει το δημιουργό με το έργο του και είναι αμεταβίβαστο, και το περιουσιακό δικαίωμα (δικαίωμα εκμετάλλευσης). Ο χαρακτήρας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι απεριόριστος (περιλαμβάνει κάθε εξουσία), απόλυτος (ισχύει *erga omnes*, αποδίδει στο δημιουργό το δικαίωμα να στραφεί και να αποκρούσει οποιαδήποτε προσβολή τρίτων) και αποκλειστικός (δίνει στο δημιουργό άμεση και αποκλειστική εξουσία να επιτρέψει ή να απαγορεύσει την εκμετάλλευση του έργου του). Το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύει κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που

³ Όπως έχει επικρατήσει ο όρος στην ενωσιακή νομοθεσία, βλ. Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, ενώ για την απόλαυση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν απαιτείται καμία διατύπωση⁴, όπως ισχύει για την κτήση δικαιωμάτων επί άλλων άυλων αγαθών (π.χ. κατοχύρωση σήματος). Αντικείμενο, με άλλα λόγια, της πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτελεί το έργο ως άυλο αγαθό⁵.

2.2 Συγγενικά δικαιώματα

Εκτός από την προστασία των δημιουργών, η τεχνολογική πρόοδος οδήγησε στη δημιουργία των συγγενικών δικαιωμάτων. Με τον όρο συγγενικά δικαιώματα (Verwandte Schutzrechte) ή γειτονικά δικαιώματα (droits voisins) στο σύγχρονο δίκαιο σε διεθνές επίπεδο νοούνται δικαιώματα των οποίων οι δικαιούχοι, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ασκούν δραστηριότητα που σχετίζεται άμεσα με την πνευματική δημιουργία, ήτοι συμβάλλουν με πράξεις που έχουν τελέσει οι ίδιοι ή με την οικονομική επένδυσή τους στην δημόσια εκτέλεση, την αναπαραγωγή, τη διάδοση του έργου ενός δημιουργού. Τα είδη των συγγενικών δικαιωμάτων καθορίζονται περιοριστικά από το δίκαιο, ενώ δεν αποκλείεται μελλοντικός εμπλουτισμός τους, ως απόρροια της συνεχούς τεχνολογικής εξέλιξης, και συνίστανται στα δικαιώματα καλλιτεχνών-ερμηνευτών ή εκτελεστών, τα δικαιώματα κατασκευαστών φωνογραφημάτων (phonogrammes) και εικονογραφημάτων (videogrammes), τα δικαιώματα των επιχειρήσεων ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, τα δικαιώματα των εκδοτών (γραμμικό δικαίωμα)⁶ και πλέον τα δικαιώματα εκδοτών τύπου. Τα συγγενικά δικαιώματα προστατεύονται με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις και υφίστανται παράλληλα με τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά διαφοροποιούνται από αυτά, καθώς δεν αποτελούν «έργο» (αρνητικό κριτήριο), παρά ατομική πνευματική ή τεχνική παροχή των φορέων τους με την αναπαραγωγή ουσιαστικά του εκάστοτε πρωτότυπου έργου του δημιουργού⁷. Η προστασία της αυτοτέλειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τα συγγενικά δικαιώματα εντοπίζεται σε

⁴ Στο διεθνές δίκαιο βλ. άρθρο 5 παρ. 2 Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης. Στο ελληνικό δίκαιο βλ. άρθρο 6 παρ. 2 Ν. 2121/1993.

⁵ Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Π.Ν. Σάκκουλας, 3η έκδοση, 2008, σελ. 29.

⁶ Όπως εντοπίζεται στην ελληνική νομοθεσία.

⁷ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινωνικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7^η έκδοση, 2017, σελ. 30.

εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή νομοθετήματα⁸, όπου μάλιστα, ενίοτε απαγορεύεται και ρητά η ερμηνεία των άρθρων περί προστασίας συγγενικών δικαιωμάτων με τρόπο που δύναται να θίξει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας του εκάστοτε δημιουργού⁹.

2.3 Συμβάσεις και Άδειες εκμετάλλευσης

Η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων βασίζεται στην έννοια της άδειας, απορρέει δηλαδή από το αποκλειστικό και απόλυτο δικαίωμα των δημιουργών ή άλλων δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας να επιτρέπουν ή απαγορεύουν ορισμένες πράξεις, όπως αυτές αναφέρονται περιοριστικά στο νόμο. Οι άδειες εκμετάλλευσης αποτελούν ένα βασικό τρόπο εκμετάλλευσης του περιουσιακού δικαιώματος από τον δημιουργό, καθώς του δίνουν τη δυνατότητα να αναθέσει σε τρίτα πρόσωπα την εκμετάλλευση του έργου του με την κατάρτιση σχετικής σύμβασης. Στο ελληνικό δίκαιο, στις συμβάσεις εκμετάλλευσης ο αντισυμβαλλόμενος έχει την υποχρέωση να ασκήσει τις εξουσίες που απορρέουν από το περιουσιακό δικαίωμα, στο μέτρο που αυτό έχει συμφωνηθεί¹⁰, ενώ στις άδειες εκμετάλλευσης, ο αντισυμβαλλόμενος δεν φέρει αντίστοιχη υποχρέωση, αλλά δυνατότητα εκμετάλλευσης¹¹, ενώ οφείλει να αποδώσει στον δημιουργό την αντιπαροχή για την εκάστοτε εκμετάλλευση¹². Οι συμβάσεις και οι άδειες εκμετάλλευσης μπορεί να είναι αποκλειστικές ή μη αποκλειστικές¹³ και ενδεικτικά, το περιεχόμενό τους συνήθως περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικές με το αντικείμενο, τον σκοπό και τη διάρκεια ισχύος τους, τις εξουσίες

⁸ βλ. ενδεικτικά στη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης της 26^{ης} Οκτωβρίου 1961 «περί προστασίας των καλλιτεχνών-ερμηνευτών ή εκτελεστών, των παραγωγών χρονογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοφωνίας» στο άρθρο 1 για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας: «*Η προστασία που χορηγείται βάσει της παρούσας σύμβασης αφήνει ανέπαφη και δεν επηρεάζει με κανένα τρόπο την προστασία του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας σε λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα. Κατά συνέπεια, καμία διάταξη της παρούσας Σύμβασης μπορεί να ερμηνευθεί ότι θίγει την εν λόγω προστασία*», διαθέσιμο σε (στα αγγλικά): www.opi.gr/images/library/nomothesia/diethnis/1961_rome.pdf

⁹ Βλ. ενδεικτικά παρακάτω: για την ελληνική νομοθεσία: Κεφάλαιο 3, Ενότητα 3.2.4 *Σχέση δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικού δικαιώματος εκδοτών* για την ελληνική νομοθεσία, για την ευρωπαϊκή νομοθεσία, Κεφάλαιο 4, Ενότητα 4.3.3.6 *Συμμετοχή των δημιουργών στα έσοδα*.

¹⁰ Άρθρο 13 παρ. 1 Ν. 2121/1993.

¹¹ άρθρο 13 παρ. 2 Ν. 2121/1993.

¹² P. Jougleux, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2020, σελ. 214 επ.

¹³ άρθρο 13 παρ. 3 Ν. 2121/1993.

εκμετάλλευσης που παραχωρούνται, την αμοιβή του δημιουργού ή άλλου δικαιούχου πνευματικής ιδιοκτησίας, τις υποχρεώσεις των μερών, τις συνέπειες από την παραβίαση των συμβατικών όρων, το εφαρμοστέο δίκαιο και τη δικαιοδοσία κ.ά.. Υπόκειται σε συστατικό έγγραφο¹⁴ τύπο, η μη τήρηση του οποίου προκαλεί σχετική υπέρ του δημιουργού ακυρότητα¹⁵ ή αυτοδίκαιη, αν το έργο δημιουργήθηκε σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας ανάμεσα στον δημιουργό και τον εκδότη¹⁶.

2.4 Σύμβαση έντυπης έκδοσης

Σύμφωνα με τον Λ. Κοτσίρη¹⁷, η σύμβαση έκδοσης αποτελεί την αρχαιότερη ίσως μορφή οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου, δυνάμει της οποίας ο εκδότης αναλαμβάνει τον πολλαπλασιασμό και τη διάδοση του έργου. Στην ελληνική έννομη τάξη, το άρθρο 33 του νόμου 2121/1993, όπως αυτό τροποποιήθηκε και με το άρθρο 35 του νόμου 4996/2022, περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη σύμβαση έντυπης έκδοσης, που αφορούν στην αμοιβή που αποδίδει ο εκδότης στον δημιουργό ή σε περισσότερους δημιουργούς (παρ. 3) [ποσοστιαία αμοιβή – παρ. 1 ή απόδοση ορισμένου ποσού – παρ. 2, αμοιβή σε περίπτωση εκμίσθωσης αντιτύπων από τρίτους (προστατευτική ρύθμιση για τον εκδότη) – παρ. 4] κ.ά.. Με τη σύμβαση έντυπης έκδοσης, η οποία κατά κανόνα είναι αποκλειστικής φύσεως, ο δημιουργός παραχωρεί τις εξουσίες αναπαραγωγής και διανομής του έργου ή αντιτύπων αυτού, ενώ ο εκδότης αναλαμβάνει την υποχρέωση έκδοσης του έργου/αντιτύπων (αμφοτεροβαρής σύμβαση)¹⁸. Η σύμβαση έκδοσης περιλαμβάνει έντυπες εκδόσεις λογοτεχνικών ή επιστημονικών έργων, ενώ μπορεί να περιλαμβάνει και φωνογραφική ηχογράφηση ή επιστημονικές και τεχνικές απεικονίσεις, αλλά όχι οπτικοακουστικά έργα, φωτογραφίες ή έργα εικαστικών τεχνών¹⁹. Όπως τονίζει και ο εθνικός νομοθέτης στην από 22 Μαρτίου 1992 εισηγητική έκθεση του σχεδίου για το νόμο 2121/1993, στόχος της

¹⁴ Βασικός κανόνας που αφορά όλα τα συγγενικά δικαιώματα είναι ο έγγραφος τύπος των δικαιοπραξιών που τα αφορούν, ΑΠ 836/2003, ΧρΙΔ 2003, 999, επίσης ΜΠρΘεσ 6345/1995 (ασφαλιστικά μέτρα), διαθέσιμη στο: www.opi.gr/images/library/nomologia/politika/mpr/6345_1995.pdf.

¹⁵ άρθρο 14 ν. 2121/1993.

¹⁶ άρθρο 8 ν. 2121/1993.

¹⁷ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017, σελ. 205.

¹⁸ Ο.π., σελ. 206: Συνεπώς, δεν περιλαμβάνει τις περιπτώσεις αυτοέκδοσης ή έκδοσης στο πλαίσιο ισχύος σύμβασης έργου.

¹⁹ Ο.π., σελ. 206.

διάταξης αυτής είναι προπάντων η προστασία του συγγραφέα έναντι του εκδότη, εισάγοντας το σύστημα ποσοστιαίας αμοιβής του, όπως αυτή συναντάται στην γαλλική έννομη τάξη, ήδη για δεκαετίες πριν την καθιέρωση της εγχώριας διάταξης.

2.5 Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης (ΟΣΔ)

Με στόχο την επίτευξη της αποτελεσματικότερης προστασίας τους, δεδομένης της τεχνολογικής ανάπτυξης και της αδυναμίας αυτοπροστασίας²⁰ που προκαλεί αυτή, δημιουργοί ή δικαιούχοι συγγενικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας προβαίνουν στην ίδρυση ΟΣΔ ή στην ανάθεση σε ήδη υπάρχοντες της διαχείρισης των δικαιωμάτων τους. Με το νόμο 4481/2017 (ΦΕΚ Α' 100/20.07.2017) ενσωματώνεται στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2014/26/ΕΕ «για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά» και ρυθμίζεται η λειτουργία των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ή συλλογικής προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων. Στην ελληνική έννομη τάξη, οι ΟΣΔ λειτουργούν με άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, ενώ ο Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου (Ο.Σ.Δ.Ε.Λ.) απευθύνεται σε συγγραφείς και εκδότες.

²⁰ Ο.π., σελ. 213 επ.

3 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών στο ελληνικό δίκαιο

3.1 Εισαγωγικά

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω²¹, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που συνεισφέρουν στην παρουσίαση ή με την οικονομική επένδυσή τους σε έργα δημιουργών, απολαμβάνουν την προστασία συγγενικών δικαιωμάτων προς υπεράσπιση της συνεισφοράς/παροχής τους στην αναπαραγωγή του έργου αυτού. Τα συγγενικά δικαιώματα, ουσιαστικά, απορρέουν από το απόλυτο και αποκλειστικό περιουσιακό δικαίωμα του δημιουργού ενός έργου ή άλλου δικαιούχου πνευματικής ιδιοκτησίας να επιτρέψει ή να απαγορεύει ορισμένες πράξεις, όπως αυτές παρατίθενται περιοριστικά στη νομοθεσία²². Τα συγγενικά δικαιώματα εισάγονται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη με την αναγνώριση των συγγενικών δικαιωμάτων των καλλιτεχνών-ερμηνευτών ή εκτελεστών στο νόμο 1075/1980, ενώ τα συγγενικά δικαιώματα των παραγωγών φωνογραφημάτων και επιχειρήσεων ραδιοτηλεόρασης προστατεύονταν με αναλογική, όπου χωρούσε, εφαρμογή διατάξεων του αστικού δικαίου ή του δικαίου αθέμιτου ανταγωνισμού²³. Στις 4 Μαρτίου 1993 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 2121/1993 (ΦΕΚ

²¹ Βλ. Κεφάλαιο 2, Ενότητα 2.2 *Συγγενικά δικαιώματα*

²² Άρθρο 3 παρ. 1 ν. 2121/1993, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 81 ν.3057/2002 (ΦΕΚ Α' 239/10.10.2002) και με το άρθρο 33 ν. 4996/2022: «*Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στους δημιουργούς ιδίως την εξουσία (δικαίωμα) να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν: α) Την εγγραφή και την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή των έργων τους με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει. β) Τη μετάφραση των έργων τους. γ) Τη διασκευή, την προσαρμογή ή άλλες μετατροπές των έργων τους. δ) Όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα (αντίγραφα) των έργων τους, τη διανομή τους στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή μέσω πώλησης ή με άλλους τρόπους. [...] ε) Την εκμίσθωση, όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα των έργων τους. [...] στ) Τη δημόσια εκτέλεση των έργων τους. ζ) Τη μετάδοση ή αναμετάδοση των έργων τους στο κοινό με τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, με ηλεκτρομαγνητικά κύματα ή με καλώδια ή με άλλους υλικούς αγωγούς ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, παραλλήλως προς την επιφάνεια της γης ή μέσω δορυφόρων. η) Την παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση στα έργα αυτά, όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος. [...] θ) Την εισαγωγή αντιτύπων των έργων τους που παρήχθησαν στο εξωτερικό χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού ή, εφόσον πρόκειται για εισαγωγή από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αν το δικαίωμα της εισαγωγής αντιτύπων στην Ελλάδα είχε συμβατικά διατηρηθεί από τον δημιουργό.(άρθρα 2, 3 παρ. 1 και 3, 4 οδηγίας 2001/29 ΕΕΕΚ αριθ. L.167/1022.6.2001)».*

²³ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινωνικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017, σελ. 31.

Α'25/3.3.1993) για την πνευματική ιδιοκτησία, τα συγγενικά δικαιώματα και άλλα πολιτιστικά θέματα. Με το νόμο 2121/1993 ρυθμίστηκε εκτενώς η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων στο όγδοο κεφάλαιο αυτού (άρθρα 46-53), όπως αυτός τροποποιήθηκε και με το νόμο 4481/2017²⁴, ενώ οι νόμοι 2054/1992²⁵, 2148/1993²⁶ και το άρθρο 14 του νόμου 2290/1995²⁷ κύρωσαν και μετέφεραν στο ελληνικό δίκαιο τις Διεθνείς Συμβάσεις της Ρώμης, της Γενεύης και τη Συμφωνία TRIPS, βελτιώνοντας ορισμένες φορές, μάλιστα, τη θέση των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων²⁸. Στις 22.11.2022 ψηφίστηκε και στις 24.11.2022 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο νόμος 4996/2022²⁹, με τον οποίο ενσωματώνεται, με σημαντική καθυστέρηση, η Οδηγία 2019/790 στην ελληνική έννομη τάξη³⁰, ο οποίος, εν ολίγοις, τροποποιεί, προσθέτει νέες διατάξεις και κωδικοποιεί τον νόμο 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία. Μάλιστα, είχε προηγηθεί στις 26 Ιουλίου 2021 προειδοποιητική

²⁴ Νόμος υπ' αριθ. 4481/2017 (ΦΕΚ Α' 100/20.07.2017) «Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού».

²⁵ Νόμος υπ' αριθ. 2054/1992 (ΦΕΚ 104/Α/30.6.1992) «Κύρωση διεθνούς συμβάσεως: Περί της προστασίας των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοτηλεόρασης που έγινε στη Ρώμη στις 26 Οκτωβρίου 1961».

²⁶ Νόμος υπ' αριθ. 2148/1993 (ΦΕΚ 96/Α/16.6.1993) «Κύρωση Διεθνούς Συμβάσεως: Περί της προστασίας των παραγωγών φωνογραφημάτων εναντίον της μη επιτρεπόμενης αναπαραγωγής των φωνογραφημάτων τους, που έγινε στη Γενεύη στις 29 Οκτωβρίου 1971».

²⁷ Νόμος υπ' αριθ. 2290/1995 (ΦΕΚ 28/Α/9.2.1995) «Κύρωση της Τελικής Πράξης που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Γύρου Ουρουγουάης», άρθρο 14 «Προστασία των καλλιτεχνών ερμηνευτών, των παραγωγών φωνογραφημάτων (ηχογραφήσεων) και των οργανισμών ραδιοφωνίας και τηλεόρασης».

²⁸ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινωνικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017, σελ. 268.

²⁹ Νόμος 4996/2022 (ΦΕΚ Α' 218/24.11.2022) «Καθορισμός κανόνων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που ισχύουν για ορισμένες επιγραμμικές μεταδόσεις ραδιοηλεκτρικών οργανισμών και αναμεταδόσεις τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, με τη διατήρηση υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή ενιαία αγορά και με το δικαίωμα του δημόσιου δανεισμού και την αναπαραγωγή πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία - Τροποποίηση ν. 2121/1993 και ν. 4481/2017 - Ενσωμάτωση των Οδηγιών (ΕΕ) 2019/789, (ΕΕ) 2019/790 και 2006/115/ΕΚ.

³⁰ Για ανάλυση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 βλ. παρακάτω Κεφάλαιο 4 *Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου στο ενωσιακό δίκαιο*.

επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προσκαλούσε 23 κράτη μέλη, μεταξύ τους και την Ελλάδα, που δεν είχαν έως τότε εφαρμόσει πλήρως την οδηγία (ΕΕ) 2019/790 να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία μεταφοράς της εντός 2 μηνών³¹. Κατόπιν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη στις 19 Μαΐου 2022 στην αποστολή αιτιολογημένων γνωμών προς 13 κράτη μέλη, μεταξύ τους ξανά και η Ελλάδα, για τη μη πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790³².

Με το νόμο 2121/1993, όπως ισχύει σήμερα, συγγενικά δικαιώματα απολαμβάνουν οι ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες³³ για την προστασία της ερμηνείας τους (άρθρο 46), οι παραγωγοί υλικών φορέων ήχου ή/και εικόνας (παραγωγοί φωνογραφημάτων, παραγωγοί οπτιακουστικών έργων)³⁴ για οικονομική επένδυσή τους στην ηχογράφηση ή τη μαγνητοσκόπηση (άρθρο 47), οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί για τις εκπομπές τους (άρθρο 48), όσοι δημοσιεύουν προηγουμένως αδημοσίευτα έργα δημιουργών που δεν βρίσκονται στη ζωή (άρθρο 51Α), οι εκδότες εντύπων (άρθρο 51) και οι εκδότες τύπου (άρθρο 51Β) για την οικονομική, τεχνική και εικαστική ενίοτε συνεισφορά και επένδυσή τους, όπως τα δύο τελευταία άρθρα θα αναλυθούν στις επόμενες ενότητες. Το περιεχόμενο της προστασίας που απολαμβάνει καθεμιά κατηγορία δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, όπως αυτές προβλέπονται στο όγδοο κεφάλαιο του νόμου 2121/1993, είναι εμφανές ότι ποικίλλει, ενώ οι κατηγορίες δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων δύνανται να διευρυνθούν και εμπλουτιστούν, ως απόρροια της ατέρμονης τεχνολογικής ανάπτυξης. Οι διατάξεις για τον δημόσιο δανεισμό (άρθρο 5Α ν. 2121/1993) ισχύουν αναλογικά και για τα συγγενικά δικαιώματα (άρθρο 52 στοιχείο ια' ν. 2121/1993).

³¹ Διαθέσιμη σε (στα αγγλικά): www.ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEX_21_3902

³² Διαθέσιμη σε (στα αγγλικά): www.ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/EN/IP_22_2692

³³ Άρθρο 46 παρ. 1 ν. 2121/1993: «Ως ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες θεωρούνται τα πρόσωπα που ερμηνεύουν ή εκτελούν με οποιονδήποτε τρόπο έργα του πνεύματος όπως οι ηθοποιοί, οι μουσικοί, οι τραγουδιστές, οι χορωδοί, οι χορευτές, οι καλλιτέχνες κουκλοθέατρου, θεάτρου σκιών, θεάματος ποικιλιών (βαριετέ) ή ιπποδρόμου(τσίρκου)».

³⁴ Άρθρο 47 παρ. 3 ν. 2121/1993: «Ως παραγωγός υλικού φορέα ήχου νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο με πρωτοβουλία και ευθύνη του οποίου πραγματοποιείται η πρώτη εγγραφή σειράς ήχων μόνο. Ως παραγωγός υλικού φορέα εικόνας ή ήχου και εικόνας νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο με πρωτοβουλία και ευθύνη του οποίου πραγματοποιείται η πρώτη εγγραφή σειράς εικόνων με ή χωρίς ήχο».

3.2 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών (άρθρο 51 ν. 2121/1993)

Με το νόμο 2121/1993 καθιερώνεται για πρώτη φορά σε ολόκληρη την Ευρώπη³⁵, χωρίς να προβλέπεται στη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης ή σε νομοθεσίες άλλων χωρών, ένα νέο πρωτοποριακό συγγενικό δικαίωμα υπέρ των εκδοτών εντύπων, είτε πρόκειται για φυσικά είτε για νομικά πρόσωπα, το οποίο επικεντρώνεται στην προστασία της επένδυσης και της συνεισφοράς των τελευταίων, όσον αφορά τη σελιδοποίηση και τη στοιχειοθεσία των εκδόσεών τους. Στην εισηγητική έκθεση του σχεδίου για το νόμο 2121/1993, ο Έλληνας νομοθέτης διευκρινίζει: «*Το πεντηκοστό πρώτο άρθρο καθιερώνει, για πρώτη φορά, ένα συγγενικό δικαίωμα υπέρ των εκδοτών με αντικείμενο την εξωτερική διαμόρφωση της έντυπης έκδοσης του έργου, έτσι ώστε να εμποδίζεται η αθέμιτη αξιοποίηση της έτοιμης στοιχειοθεσίας και σελιδοποίησης όταν ένας νέος εκδότης εκδίδει το έργο είτε νομίμως από άποψη πνευματικής ιδιοκτησίας (οπότε μόνο ο εκδότης μπορεί να εμποδίσει την αξιοποίηση αυτή) είτε παρανόμως (οπότε ο μεν δημιουργός στηρίζεται στην πνευματική ιδιοκτησία ο δε εκδότης στο συγγενικό δικαίωμα που τώρα καθιερώνεται)*».

Στο σημείο αυτό, χρήζει επισήμανσης ότι η καθιέρωση του συγγενικού αυτού δικαιώματος για τους εκδότες δημιούργησε αντιδράσεις στο νομικό κόσμο όσον αφορά την αναγκαιότητά του, καθώς υπήρξαν φωνές στην επιστημονική κοινότητα που το υποδέχτηκαν με καχυποψία. Συγκεκριμένα, εκφράστηκε έντονα η επιφύλαξη ότι ένα τέτοιο πρωτογενές συγγενικό δικαίωμα του εκδότη θα θέσει σε κίνδυνο το δικαίωμα του δημιουργού, υποκαθιστώντας την εξουσία του τελευταίου να παραχωρεί δευτερογενώς στον εκδότη την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει την ανατύπωση³⁶, ενώ υποστηρίχθηκε ότι η τεχνική και επιχειρηματική ουσιαστικά συνεισφορά του εκδότη προστατεύεται επαρκώς από τις διατάξεις του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού.

3.2.1 Έννοια και περιεχόμενο

Με το άρθρο 51, δίνεται στους εκδότες εντύπων το δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας και της σελιδοποίησης των

³⁵ Κατόπιν, διατάξεις που αναγνωρίζουν ειδικό συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών στη σελιδοποίηση/στοιχειοθεσία εντοπίζονται και στην Ιταλία, Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Βλ. ενδεικτικά παρακάτω Κεφάλαιο 4, Ενότητα 4.3.2.5 *Ειδικό δικαίωμα εκδοτών σε κράτη μέλη πριν την ψήφιση της Οδηγίας*.

³⁶ Λ. Κοτσίρης, Ειδικό συγγενικό δικαίωμα εκδοτών – Ο τίτλος εντύπου ως σήμα και διακριτικό γνώρισμα, γνωμοδότηση, Δ.Ε.Ε., 6/2003, σελ. 591-601.

εκδοθέντων από αυτούς έργων (γραμμικά δικαιώματα)³⁷, όταν αυτή γίνεται με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή άλλες μεθόδους και έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα³⁸. Ο εθνικός νομοθέτης επιχειρεί να προστατεύσει, με την εισαγωγή ενός αυτοτελούς δικαιώματος, περιορισμένου περιεχομένου και ορισμένης διάρκειας, την επενδυτική και επιχειρηματική πρωτοβουλία των εκδοτών εντύπων³⁹, καθιερώνοντας ένα παρόμοιο με το προβλεπόμενο για τους μουσικούς παραγωγούς δικαίωμα, εκτιμώντας ότι οι εκδότες μπορούν να διαφοροποιήσουν σημαντικά την τελική υλική ενσωμάτωση ενός έργου. Ο εθνικός νομοθέτης, εδώ, στηρίζεται στην άρρηκτη σύνδεση της τυπογραφικής διάταξης με το συγκεκριμένο ήδη εκδοθέν έργο, θεωρώντας ότι ο σχεδιασμός μιας έκδοσης, η γραφιστική διάταξη και μορφή ενός έργου χρήζουν νομοθετικής προστασίας.

Η σελιδοποίηση περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την τυπογραφική διάταξη, την καταχώρηση κειμένων, τη σχεδίαση και την εικονογράφηση, την επιλογή γραμματοσειρών και άλλων στοιχείων που καθορίζουν τη μορφή ενός εντύπου⁴⁰.

Η στοιχειοθεσία είναι η τεχνική που καθορίζει την οικογένεια και τον τύπο των γραμμάτων, με στόχο την επίτευξη της αναγνωσιμότητας και της καλαισθησίας του εκδοθέντος έργου⁴¹.

Ανάμεσα στα προστατευόμενα με το άρθρο 51 στοιχεία, περιλαμβάνονται σύμφωνα με τη νομολογία⁴² το εξώφυλλο, εικόνες, και φωτογραφίες, ενώ η διάταξη αφορά και τα εικονογραφημένα έργα λόγου, εκδόσεις συλλογών έργων τέχνης, αφισών κ.ά..

3.2.2 Εξουσίες δικαιώματος

Με το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών, απονέμεται σε αυτούς η εξουσία να επιτρέπουν ή όχι την αναπαραγωγή με φωτοτυπικές ή ηλεκτρονικές μεθόδους της έκδοσής τους, όταν αυτή γίνεται για σκοπούς εκμετάλλευσης. Η αναπαραγωγή μπορεί να είναι

³⁷ ΜΠρΑθ 66/1995, ΝοΒ, 1996, σελ. 232.

³⁸ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017, σελ. 278.

³⁹ Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 893.

⁴⁰ Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 893.

⁴¹ Ο.π.

⁴² ΜΠρΑθ 2122/2004, ΔιΜΕΕ, 1/2005, σελ. 100, παρατηρήσεις Χ. Τσίγκου.

έντυπη, φωτοτυπική, φωτογραφική, ηλεκτρονική, ή να γίνεται με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο⁴³, ενώ, από τη νομολογία προκύπτει ότι η «ανάρτηση» έργου, προστατευμένου με το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών, από μη δικαιούχο στην ιστοσελίδα του, συνιστά παράνομη αναπαραγωγή⁴⁴.

3.2.3 Σχέση έργου και συγγενικού δικαιώματος εκδοτών

Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών είναι αυτοτελές, καθώς η συνεισφορά και επένδυση των εκδοτών (σελιδοποίηση, στοιχειοθεσία), δεν εξαρτώνται χρονικά από την προστασία του έργου και προστατεύονται ακόμη και αν το εκδοθέν πνευματικό έργο δεν προστατεύεται πλέον με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή έχει καταστεί κοινό κτήμα.

Μάλιστα, χρήζει επισήμανσης ότι, τόσο από τη διατύπωση του νόμου, όσο και από την εισηγητική του έκθεση, στόχος του εθνικού νομοθέτη αποτελεί η απαγόρευση της πιστής αντιγραφής και περαιτέρω αναπαραγωγής ενός εντύπου από άλλο εκδότη, συνδέοντας έτσι άρρηκτα την τυπογραφική διάταξη (στοιχειοθεσία/σελιδοποίηση) με το συγκεκριμένο εκδοθέν έργο⁴⁵. Εξάλλου, δογματικά, τα συγγενικά δικαιώματα αναφέρονται σε «παραπλήσιες» με την πνευματική ιδιοκτησία δραστηριότητες (“auxilliaires de creation”⁴⁶), άρα σε δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με την πνευματική δημιουργία (έργο) και για αυτόν το λόγο την προϋποθέτουν⁴⁷.

3.2.4 Σχέση δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικού δικαιώματος εκδοτών

Με την σύναψη εκδοτικής σύμβασης, μεταβιβάζεται στον εκδότη από τον δημιουργό ή άλλο δικαιούχο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ενός έργου ένα τμήμα του περιουσιακού δικαιώματος του τελευταίου επί του έργου του (δικαίωμα αναπαραγωγής). Το δικαίωμα αυτό συνυπάρχει με το συγγενικό δικαίωμα του εκδότη,

⁴³ Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ’ άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 894.

⁴⁴ ΜΠρΑθ 2122/2004, ΔιΜΕΕ, 1/2005, σελ. 100, παρατηρήσεις Χ. Τσίγκου.

⁴⁵ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017, σελ. 278, επίσης ΜΠρΑθ 26196/1999 (ασφαλιστικά μέτρα), ΝοΒ 2001, σελ. 73.

⁴⁶ Ch. Debbasch, Droits des Médias, 1999, αρ. 1948, σελ. 587.

⁴⁷ Λ. Κοτσίρης, Ειδικό συγγενικό δικαίωμα εκδοτών – Ο τίτλος εντύπου ως σήμα και διακριτικό γνώρισμα, γνωμοδότηση, Δ.Ε.Ε., 6/2003, σελ. 591-601.

όπως αυτό προβλέπεται από το άρθρο 51 ν. 2121/1993, δηλαδή, τα δύο αυτά δικαιώματα υπάρχουν παράλληλα και παρέχουν χωριστές εξουσίες, όπως ορίζεται στο άρθρο 53 εδάφιο β' ν. 2121/1993 και προκύπτει από τη νομολογία⁴⁸.

Παράλληλα, στο άρθρο 53 εδάφιο α', ορίζεται ρητά ότι η προστασία που προβλέπεται από το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών, αφήνει ακέραιη και δεν επηρεάζει με κανένα τρόπο την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε περίπτωση, λοιπόν, σύγκρουσης του δικαιώματος του πνευματικού δημιουργού ή άλλου δικαιούχου και του συγγενικού δικαιώματος του εκδότη, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας υπερτερεί, ενώ καμία διάταξη που αφορά την καθιέρωση συγγενικού δικαιώματος δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να θίγει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε σχέση με την παράλληλη ισχύ του συγγενικού δικαιώματος του εκάστοτε εκδότη με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας του δημιουργού του έργου λόγου ή άλλου δικαιούχου, σημειωτέο δε ότι π.χ. το βιβλίο, ως υλικός φορέας, αποτελεί ενσώματο αντικείμενο⁴⁹, που βρίσκεται εκτός του πεδίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει το έντυπο καθαυτό, αλλά το λογοτεχνικό, επιστημονικό ή άλλο πρωτότυπο έργο που αποτυπώνεται σε αυτό⁵⁰. Σχετικά με αυτήν την παρατήρηση, κατά τον Γ. Κουμάντο⁵¹, οι έννομες σχέσεις που αφορούν το υλικό αντικείμενο διέπονται από τις διατάξεις του αστικού δικαίου, ενώ οι σχέσεις που αναφέρονται στο έργο ρυθμίζονται από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.

3.2.5 Διάρκεια

Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών έχει διάρκεια 50 έτη από την τελευταία έκδοση του έργου (άρθρο 52 στοιχείο ζ' ν. 2121/1993). Στην ελληνική νομολογία, ως ημερομηνία τελευταίας έκδοσης αναγνωρίζεται η ημερομηνία τελευταίας επανέκδοσης του έργου⁵², ενώ η προερχόμενη από την εκδοτική σύμβαση διάρκεια προστασίας του

⁴⁸ ΠΠρΑθ 1322/1997, ΝοΒ 2000, σελ. 285.

⁴⁹ Πράγμα, κατά το 947 ΑΚ.

⁵⁰ Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Π.Ν. Σάκκουλας, 3η έκδοση, 2008, σελ. 29-32.

⁵¹ Γ. Κουμάντος, Πνευματική ιδιοκτησία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε., Όγδοη έκδοση, 2002, σελ.103.

⁵² ΜΠρΑθ 26196/1999 (ασφαλιστικά μέτρα), ΝοΒ 2001, σελ. 73.

εκδότη είναι διάφορη και όχι αναγκαία ίση με τη διάρκεια προστασίας του συγγενικού του δικαιώματος⁵³.

⁵³ ΠΠρΑθ 6466/1995, ΝοΒ 1996, σελ. 470 και Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 898

3.3 Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου στην επιγραμμική χρήση των εκδόσεών τους (άρθρο 51B ν. 2121/1993)

Η απόλυτη σύνδεση της στοιχειοθεσίας και της σελιδοποίησης, ως συνεισφοράς των εκδοτών, με το εκδοθέν από αυτούς έργο, καθιστά αναποτελεσματική την προστασία των εκδοτών τύπου με το ήδη υπάρχον συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών (άρθρο 51 ν. 2121/1993), δεδομένης της διαρκούς εναλλαγής του πνευματικού περιεχομένου. Η στοιχειοθεσία και η σελιδοποίηση της εκάστοτε έκδοσης τύπου⁵⁴ αποτελούν στοιχεία με ιδιαίτερη σημασία, καθώς επηρεάζουν άμεσα τον χαρακτήρα και την αναγνωρισιμότητα από το αναγνωστικό κοινό της εκάστοτε έκδοσης τύπου, χωρίς όμως η αντιγραφή τους να θεμελιώνει αξίωση προστασίας με το άρθρο 51 ν. 2121/1993, όπως υποστηρίζει ο Λ. Κοτσίρης σε γνωμοδότησή του, μεταξύ άλλων, και για τον αν το μέγεθος και το χρώμα των φύλλων μια εφημερίδας, η ειδική γραμματοσειρά, η σελιδοποίηση και η παράθεση των άρθρων και των συνδεόμενων με αυτήν ενθέτων αποτελούν αντικείμενα που εμπίπτουν στην προστασία του άρθρου 51 ν. 2121/1993. Συγκεκριμένα, κρίνει ότι η απομίμηση μόνον της τυπογραφικής διάταξης ενός εντύπου δεν θεμελιώνει αξίωση προστασίας με το προβλεπόμενο στο άρθρο 51 ν. 2121/1993 δικαίωμα.

Όσον αφορά, λοιπόν, τις έντυπες εκδόσεις τύπου, φαίνεται ορθό η στοιχειοθεσία και η σελιδοποίηση να αφορά την εκάστοτε συνήθη στήλη του δημιουργού – δημοσιογράφου, ενώ εφαρμόζονται παράλληλα, όπου αυτό χωρεί, οι διατάξεις του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού⁵⁵.

Για τις ψηφιακές εκδόσεις τύπου, ελλείπει προστατευτικής διάταξης και στο πλαίσιο της συμμόρφωσης της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία (ΕΕ) 2019/790, ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 4996/2022 (ΦΕΚ Α' 218/24.11.2022), ο οποίος, μεταξύ άλλων τροποποιήσεων, εισάγει ένα νέο άρθρο για την προστασία των εκδοτών τύπου όσον αφορά τις επιγραμμικές (online) χρήσεις (άρθρο 51B ν. 2121/1993, όπως αυτό

⁵⁴ Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρης / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 896.

⁵⁵ Ο.π., καθώς και ΜΠρΘεσ 9339/1997 (ασφαλιστικά μέτρα), όπου το δικαστήριο κρίνει ότι υπήρχε σαφής ομοιότητα όχι μόνον μεταξύ των δύο τίτλων των εφημερίδων, αλλά και στη μορφή, στο διασηματισμό των εφημερίδων (σχήμα, μέγεθος των σελίδων, σειρά και τοποθέτηση των γραμμάτων, παραστάσεων, στηλών και άλλων αναγραφόμενων στοιχείων στις σελίδες των δύο εφημερίδων), χαρακτηρίζοντας και αυτά τα στοιχεία χρήζοντα προστασίας, διαθέσιμη σε:

https://opi.gr/images/library/nomologia/politika/mp/9339_1997.pdf.

προστέθηκε με το άρθρο 18 ν. 4996/2022 και με ισχύ από 24.11.2022), ακολουθώντας το πνεύμα άρθρου 15⁵⁶ και των σχετικών με αυτό αιτιολογικών σκέψεων της Οδηγίας 2019/790. Για την βέλτιστη κατανόηση των διατάξεων του εν λόγω άρθρου και του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου στην Ελλάδα, σημαντική είναι η ανάλυση του άρθρου 15 της Οδηγίας 2019/790, όπως αυτή παρατίθεται σε μεταγενέστερο κεφάλαιο της παρούσας⁵⁷.

3.3.1 Έκδοση τύπου (παράγραφος 1)

Στην πρώτη παράγραφο του νέου άρθρου 51B ν. 2121/1993, ο εθνικός νομοθέτης διευκρινίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να καλύπτει το περιεχόμενο μιας έκδοσης για να χαρακτηριστεί ως έκδοση τύπου (συλλογή που απαρτίζεται από έργα λόγου δημοσιογραφικής φύσεως, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει και άλλα έργα ή αντικείμενα προστασίας) (στοιχεία α' – γ'), εξαιρώντας από την προστασία τις περιοδικές εκδόσεις που έχουν επιστημονικούς ή ακαδημαϊκούς σκοπούς.

3.3.2 Εξουσίες εκδότη τύπου (παράγραφος 2)

Με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 51B ν. 2121/1993, αποδίδεται στους εκδότες τύπου, αναφορικά με την επιγραμμική χρήση των εκδόσεών τους από παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, η εξουσία να αποτρέπουν τόσο την ολική ή μερική αναπαραγωγή τους (άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη) με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, όσο και την ενσύρματη ή ασύρματη διάθεσή τους στο κοινό, με τρόπο που τις καθιστά διαθέσιμες οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Προϋπόθεση της παροχής αυτής της προστασίας είναι η ύπαρξη σκοπού εμπορικής εκμετάλλευσης της εκάστοτε έκδοσης τύπου, επιτρέποντας με αυτόν τον τρόπο τις ιδιωτικές ή μη εμπορικές χρήσεις εκδόσεων τύπου από μεμονωμένους χρήστες, τις χρήσεις μεμονωμένων λέξεων ή πολύ σύντομων αποσπασμάτων εκδόσεων⁵⁸ και τις πράξεις τοποθέτησης υπερσυνδέσμων.

⁵⁶ Για την ανάλυση του άρθρου 15 Οδηγίας 2019/790, βλ. παρακάτω Κεφάλαιο 4, Ενότητα 4.3 *Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου (άρθρο 15 Οδηγίας 2019/790)*.

⁵⁷ Βλ. Κεφάλαιο 4, Ενότητα 4.3.3 *Το νέο δικαίκο καθεστώσ κατόπιν της Οδηγίας 2019/790*.

⁵⁸ Βλ. άρθρο 51B παρ. 2 εδάφιο γ' ν. 2121/1993 «...Πολύ σύντομα θεωρούνται τα αποσπάσματα, η χρήση των οποίων δεν επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων των εκδοτών, η οποία επηρεάζεται, ιδίως, όταν η χρήση του αποσπάσματος αντικαθιστά το ίδιο το δημοσίευμα ή αποτρέπει τον ενδιαφερόμενο από την ανάγνωσή του...»

3.3.3 Εξασφάλιση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και καθιέρωση ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών (παράγραφοι 3 και 4)

Έχοντας ως βάση γενικές αρχές του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίες εξασφαλίζουν τόσο την παράλληλη ισχύ του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας με τα συγγενικά δικαιώματα, όσο και την υπεροχή του πρώτου έναντι των δεύτερων σε περίπτωση σύγκρουσης, στην τρίτη παράγραφο διευκρινίζεται ότι οι αποδοθείσες με την προηγούμενη παράγραφο εξουσίες στους εκδότες τύπου δεν θίγουν τα δικαιώματα που παρέχονται σε δημιουργούς ή άλλους δικαιούχους, σε σχέση με έργα και άλλα αντικείμενα προστασίας που ενσωματώνονται σε μια έκδοση τύπου, ούτε αντιτάσσονται σε αυτούς, ενώ, ειδικότερα, δεν τους αποκλείουν από το δικαίωμα εκμετάλλευσης της πνευματικής δημιουργίας τους ανεξάρτητα από την έκδοση τύπου στην οποία περιέχεται.

Στην παράγραφο 4 του νέου άρθρου, εισάγεται πρόβλεψη ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών έργων που έχουν ενσωματωθεί σε έκδοση τύπου επί των ετήσιων εσόδων που αποκομίζουν οι εκδότες τύπου για τη χρήση των εκδόσεων τύπου από παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ενώ γίνεται διαχωρισμός δύο περιπτώσεων με τη χρήση ως ορίου διαχωρισμού του ποσοστού απασχόλησης δημιουργών σε επιχείρηση έκδοσης τύπου με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, όταν μία επιχείρηση έκδοσης τύπου απασχολεί με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας λιγότερο από το 60% των δημιουργών, τότε αυτοί αμείβονται με ποσοστό 25% επί των ετήσιων εσόδων των εκδοτών, ενώ όταν ξεπερνά το ανωτέρω ποσοστό απασχολουμένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας, τότε οι δημιουργοί αμείβονται με 15% επί των εσόδων των εκδοτών τύπου.

Πρόκειται για μια προστατευτική για τους δημιουργούς διάταξη, με στόχο να αποτρέψει τους εκδότες από την αποφυγή σύναψης συμβάσεων εξαρτημένης εργασίας και των παρεπόμενων αυτής εργασιακών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί την διαπραγματευτική δύναμη των δημιουργών, καθιστώντας το δικαίωμά τους επί του έργου τους ανεκχώρητο, με εξαίρεση τη διαχείρισή του από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, και αντίθετες συμβατικές προβλέψεις αυτοδικαίως ανίσχυρες. Στους δικαιούχους δημιουργούς, τέλος, συμπεριλαμβάνονται και εκείνοι οι οποίοι λαμβάνουν σύνταξη γήρατος ή σύνταξη αναπηρίας.

3.3.4 Αμοιβή εκδοτών τύπου (παράγραφοι 5, 6 και 7)

Ο εθνικός νομοθέτης δεν παραλείπει, στην πέμπτη παράγραφο, να προσδιορίσει ενδεικτικά τις προϋποθέσεις καθορισμού της αμοιβής των εκδοτών τύπου από τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας (διαδικτυακή επισκεψιμότητα, έτη δραστηριοποίησης και μερίδιο στην αγορά των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και των εκδοτών, αριθμό απασχολούμενων από κάθε εκδότη δημοσιογράφων κλπ.), καλώντας την Ολομέλεια της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) να εκδώσει σχετικό Κανονισμό.

Στην επόμενη παράγραφο, ορίζει την διαδικασία διαπραγμάτευσης για το ύψος της αμοιβής των εκδοτών τύπου από τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Συγκεκριμένα, αν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των μερών εντός εξήντα ημερών από την υποβολή πρόσκλησης για έναρξη της διαπραγμάτευσης, κάθε μέρος μπορεί να υποβάλει αίτημα για τη συγκρότηση, κατόπιν κατάθεσης παράβολου⁵⁹, έκτακτης επιτροπής από την ΕΕΤΤ⁶⁰ για την επίβλεψη της διαδικασίας και έκδοση εμπιστευτικής γνωμοδότησης⁶¹. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των μερών, η επιτροπή δύναται να επιβάλλει στο μέρος που δεν συμμορφώνεται διοικητικό πρόστιμο (50.000 έως 10.000.000 ευρώ).

Στην παράγραφο 7 του άρθρου 51B ν. 2121/1993, ορίζεται ως αρμόδιο για την επίλυση ζητημάτων που προκύπτουν κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στις δύο προηγούμενες παραγράφους, σχετικών με τον καθορισμό του ύψους της αμοιβής, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή κρίση και κατά τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για οριστική κρίση, κατόπιν αίτησης οποιουδήποτε μέρους.

3.3.5 Διάρκεια δικαιώματος

Ακολουθώντας την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 15 της Οδηγίας 2019/790, ο Έλληνας νομοθέτης, στο άρθρο 52 στοιχείο ι' ν. 2121/1993, ορίζει τη διάρκεια του νέου

⁵⁹ Προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης.

⁶⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 5 της υπ' αριθ. 1004/40/30.8.2021 απόφασης της ΕΕΤΤ (Β' 4660), περί της δυνατότητας συγκρότησης επιτροπών, επιτροπών ακροάσεων και ομάδων εργασίας

⁶¹ Σύμφωνα με το άρθρο 3 της υπ' αριθ. 1004/40/30.8.2021 απόφασης της ΕΕΤΤ, περί του χειρισμού εμπιστευτικών εγγράφων, σχετικά με το εύλογο ύψος της αμοιβής κατ' εφαρμογή των κριτηρίων του Κανονισμού της παρ. 5, της οποίας επιτρέπεται η δικαστική χρήση.

συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου στα δύο έτη μετά τη δημοσίευση της έκδοσης τύπου, με την περίοδο αυτή να υπολογίζεται από την 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται της ημερομηνίας δημοσίευσης της εν λόγω έκδοσης τύπου.

4 Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου στο ενωσιακό δίκαιο

4.1 Εισαγωγικά

Η ραγδαία και συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας και η μετάβαση από τον αναλογικό στον ψηφιακό κόσμο δημιουργούν πολυάριθμες προκλήσεις, τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει ο ενωσιακός νομοθέτης τις τελευταίες δεκαετίες, στο νέο πλαίσιο της ψηφιακής εποχής. Η ψηφιακή διάχυση έργων πνευματικής ιδιοκτησίας προκαλεί το νομοθέτη, ο οποίος καλείται να πετύχει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, ισορροπώντας ανάμεσα στις προσταγές των Διεθνών Συμβάσεων και του ενωσιακού δικαίου και στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ψηφιακής οικονομίας. Οι τεχνολογικές εξελίξεις αυτές επηρεάζουν πρώτιστα το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και «προκαλούν» την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

Στις πρώτες προσπάθειες του ενωσιακού νομοθέτη να προσαρμόσει την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στην κοινωνία της πληροφορίας και στη νέα -τότε- διαδικτυακή πραγματικότητα ανήκει η Οδηγία 2001/29/EK (Οδηγία InfoSoc)⁶², για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας. Οι αλληπάλληλες, όμως, εξελίξεις στον ψηφιακό κόσμο, δημιούργησαν πλείστα ζητήματα υπαγωγής στην Οδηγία 2001/29/EK, με αποτέλεσμα το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) να κληθεί επανειλημμένα να προχωρήσει στην ερμηνεία της ενωσιακής νομοθεσίας βάσει και του ενωσιακού κεκτημένου.

Εκτός από την Οδηγία 2001/29/EK, σημαντικοί κανόνες για την πνευματική ιδιοκτησία και την προστασία αυτής στο ψηφιακό περιβάλλον θεσπίζονται, αποσπασματικά βέβαια, μεταξύ άλλων, στην Οδηγία 96/9/ΕΟΚ σχετικά με τη νομική

⁶² Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 167 της 22.6.2001 σ. 0010 – 0019, www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32001L0029

προστασία των βάσεων δεδομένων⁶³, στην Οδηγία 2006/115/EK σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας⁶⁴, στην Οδηγία 2011/77/EE⁶⁵ που τροποποίησε την Οδηγία 2006/116/EK για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων, στην Οδηγία 2012/28/EE σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων⁶⁶ και αλλού.

Το 2015, στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Μαΐου 2015 με τίτλο «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης»⁶⁷, τίθενται στόχοι και διερευνώνται οι τρόποι με τους οποίους θα επιτευχθεί η δημιουργία μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Ανάμεσα σε αυτούς τους στόχους, λοιπόν, περιλαμβάνεται και ο στόχος βελτίωσης της πρόσβασης σε διαδικτυακά αγαθά και υπηρεσίες σε όλη την Ευρώπη. Για την επίτευξη αυτού του στόχου κρίθηκε αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση του ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου που ρυθμίζει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αναδεικνύοντας την ανάγκη περαιτέρω εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών των κρατών

⁶³ Οδηγία 96/9/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 077 της 27/03/1996 σ. 0020 - 0028, διαθέσιμη σε:

www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A31996L0009

⁶⁴ Οδηγία 2006/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 376 της 27.12.2006, σ. 28 επ., διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0115

⁶⁵ Οδηγία 2011/77/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, για τροποποίηση της οδηγίας 2006/116/EK για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων, ΕΕ L 265 της 11.10.2011, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0077

⁶⁶ Οδηγία 2012/28/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων (ΕΕ L 299 της 27.10.2012, σ. 5 επ.), διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32012L0028

⁶⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», Βρυξέλλες, 6.5.2015 COM(2015), 192 τελικό, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192

μελών, δίνοντας παράλληλα πράσινο φως στην διευκόλυνση της δυνατότητας πρόσβασης σε ψηφιακό επιγραμμικό περιεχόμενο.

Στις 09.12.2015 δημοσιεύθηκε η Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας», στην οποία περιγράφονται τρόποι με τους οποίους η Επιτροπή προτίθεται να επιτύχει τους τιθέμενους με την ανακοίνωση στόχους, ήτοι τον εκσυγχρονισμό και την εναρμόνιση του ευρωπαϊκού δίκαιου για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στη νέα ψηφιακή εποχή. Συγκεκριμένα, στην ανακοίνωση παρουσιάζεται «...σχέδιο που περιλαμβάνει στοχευμένες δράσεις με προτάσεις για το πολύ βραχυπρόθεσμο διάστημα, μεταξύ άλλων πρόταση για τη «δυνατότητα μεταφοράς» των υπηρεσιών επιγραμμικού περιεχομένου που υποβάλλεται από κοινού με την παρούσα ανακοίνωση, δέσμη προτάσεων που έχει προγραμματιστεί για το 2016 και ένα μακρόπνοο όραμα»⁶⁸.

Επιδιώκοντας, λοιπόν, ριζικές βελτιώσεις και αλλαγές στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην υποβολή Προτάσεων Κανονισμών και Οδηγιών, μεταξύ των οποίων και η Πρόταση Οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ψηφιακή Ενιαία Αγορά, στην οποία θα εστιάσει το παρόν κεφάλαιο.

⁶⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας», Βρυξέλλες, 9.12.2015 COM(2015) 626 τελικό, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0626

4.2 Η ψήφιση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790⁶⁹ και η ενσωμάτωσή της από τα κράτη μέλη

Στις 14.09.2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην υποβολή της Πρότασης μιας νέας Οδηγίας⁷⁰, η οποία είχε ως στόχο τη δημιουργία ενός εναρμονισμένου περιβάλλοντος προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η Πρόταση Οδηγίας αυτή, με την οποία ο ενωσιακός νομοθέτης προσπάθησε να ισορροπήσει μεταξύ θεμελιωδών ελευθεριών και της επίτευξης του στόχου των τιθέμενων με τις προηγούμενες ανακοινώσεις στόχων, επικρίθηκε έντονα και δίχασε την επιστημονική κοινότητα. Επρόκειτο για μια αμφιλεγόμενη Πρόταση Οδηγίας, με σύνθετες, τεχνικά περίπλοκες ρυθμίσεις, κάποιες από τις οποίες δέχθηκαν έντονες επικρίσεις από κύκλους ενδιαφερομένων, ακαδημαϊκούς και μη⁷¹. Η επιστημονική κοινότητα διχάστηκε και η Πρόταση Οδηγίας τροποποιήθηκε εκτενώς (άνω των 1.000 τροπολογίες), ενώ συνοδεύτηκε από Μελέτη Επιπτώσεων που ξεπέρασε σε όγκο τις 400 σελίδες⁷².

Μετά από μακροχρόνιες διαβουλεύσεις και νομοθετικές διαδικασίες, με έντονες διαφωνίες και πιέσεις από ποικίλα μέτωπα και κατόπιν πολυάριθμων τροποποιήσεων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και στο πλαίσιο της Τριμερούς διαπραγμάτευσης μεταξύ Κοινοβουλίου, Συμβουλίου και Επιτροπής (“Trilogue⁷³”), το

⁶⁹ Η Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των Οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790

⁷⁰ Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, της 14.9.2016, COM 2016, 593 τελικό.

⁷¹ Σ. Σταυρίδου, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 774 επ.

⁷² Εκτίμηση Επιπτώσεων σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της ΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα: “Commission Staff Working Document, ‘Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Rules on the Exercise of Copyright and Related Rights Applicable to Certain Online Transmissions of Broadcasting Organisations and Retransmissions of Television and Radio Programmes’”, Βρυξέλλες, 14.9.2016 SWD (2016), 301 τελικό, διαθέσιμη (στα αγγλικά): www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016SC0301

⁷³ «Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των θεσμικών οργάνων σχετικά με νομοθετικές προτάσεις λαμβάνουν γενικά τη μορφή τριμερών συναντήσεων (“trilogues”) μεταξύ του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε στις 26 Μαρτίου 2019 την υιοθέτηση μιας νέας Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την ψηφιακή ενιαία αγορά, η οποία ρυθμίζει ζητήματα που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα και τροποποιεί τις Οδηγίες 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ. Η Οδηγία επικυρώθηκε κατόπιν από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκδόθηκε στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «Οδηγία (ΕΕ) 2019/790».

Όπως αναφέρεται σε μελέτη για την Οδηγία 2019/790 της Σ. Σταυρίδου και του Γ. Παραμυθιώτη, η Οδηγία 2019/790 αυτοπροσδιορίζεται ως μέσο επίτευξης των στόχων της ΣΛΕΕ προς την κατεύθυνση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και της διαμόρφωσης ενός συστήματος που δεν νοθεύει τον ανταγωνισμό και προάγει στην πολιτιστική πολυμορφία⁷⁴ και το σημαντικότερο νομοθέτημα των τελευταίων 20 ετών, όσον αφορά το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς έρχεται να εκσυγχρονίσει το ισχύον έως την ψήφισή της νομοθετικό πλαίσιο⁷⁵.

Η Οδηγία θα έπρεπε να έχει ενσωματωθεί σε εθνικό επίπεδο από τα κράτη μέλη έως τις 7.6.2021 (άρθρο 29⁷⁶), ωστόσο, μέχρι σήμερα λίγα κράτη έχουν προχωρήσει στη

Για ένα δεδομένο φάκελο, κάθε θεσμικό όργανο ορίζει τους διαπραγματευτές του και καθορίζει τη διαπραγματευτική του εντολή. Οι τριμερείς διάλογοι μπορούν να διοργανώνονται σε οποιοδήποτε στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας (πρώτη, δεύτερη ή τρίτη ανάγνωση). Κάθε προσωρινή συμφωνία που επιτυγχάνεται στους τριμερείς διαλόγους είναι άτυπη και πρέπει συνεπώς να εγκριθεί με τις επίσημες διαδικασίες που ισχύουν σε καθένα από τα δύο θεσμικά όργανα. Στο Κοινοβούλιο, το κείμενο της προσωρινής συμφωνίας πρέπει να εγκριθεί με ψηφοφορία στην επιτροπή και στη συνέχεια να επικυρωθεί στην ολομέλεια». Πηγή (στα αγγλικά): www.europarl.europa.eu/olp/en/interinstitutional-negotiations

⁷⁴ Σ. Σταυρίδου, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 778.

⁷⁵ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 797 επ.

⁷⁶ Άρθρο 29 Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790: «Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο: 1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για τη συμμόρφωση προς την παρούσα οδηγία το αργότερο την 7η Ιουνίου 2021. Ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων. Τα μέτρα αυτά, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Οι μέθοδοι για την αναφορά αυτή καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιαστών μέτρων εσωτερικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.»

διαδικασία εναρμόνισης⁷⁷. Στην Ελλάδα, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, κατόπιν και της από 19.5.2022 αποστολής αιτιολογημένων γνώμων μεταξύ άλλων και στη χώρα μας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μη πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790, ψηφίστηκε στις 22.11.2022 και στη συνέχεια δημοσιεύτηκε στις 24 Νοεμβρίου 2022 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο νόμος 4996/2022 (ΦΕΚ Α' 218/24.11.2022), με τον οποίο ενσωματώνεται μεταξύ άλλων και η Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 στο εθνικό δίκαιο, με την τροποποίηση του νόμου 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία.

⁷⁷ Για την παρακολούθηση της πορείας εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών, ενδεικτικά σε: www.create.ac.uk/cdsm-implementation-resource-page/

4.3 Το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου (άρθρο 15 Οδηγίας 2019/790)

4.3.1 Γενικά

Πριν από την αναπόφευκτη παρείσφρηση της τεχνολογίας και του διαδικτύου στην καθημερινότητα, η οποία επηρέασε σημαντικά, ανάμεσα και σε άλλους τομείς, και τις εκδόσεις τύπου, τα έσοδα των εκδοτών αυτών προέρχονταν από τις πωλήσεις των εντύπων, από τις συνδρομές και από τις διαφημίσεις που δημοσιεύονταν σε αυτά. Η ψηφιακή επανάσταση, όμως, μετέβαλλε παντελώς την μέχρι τότε ισχύουσα κατάσταση. Στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης και σε μια προσπάθεια εκμετάλλευσης του ψηφιακού περιβάλλοντος, οι εκδότες τύπου δημιουργούν ιστοσελίδες για τη δημοσίευση του δημοσιογραφικού περιεχομένου στο διαδίκτυο, βρίσκονται, όμως, αντιμέτωποι με πρωτόγνωρα δεδομένα, καθώς το νέο ψηφιακό περιβάλλον τους στερεί σχεδόν εξ ολοκλήρου την «κλασική» ροή εσόδων που απολάμβαναν έως τότε από τις πωλήσεις εντύπων και τις διαφημίσεις. Συγκεκριμένα, με την επικράτηση της παροχής δωρεάν πρόσβασης των χρηστών διαδικτύου σε ενημερωτικές ιστοσελίδες, παρατηρείται ραγδαία μείωση στις πωλήσεις εντύπων, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις εκδόσεων τύπου να στηρίζουν τα έσοδά τους σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα στις διαφημίσεις. Μάλιστα, τίθεται σοβαρό ζήτημα βιωσιμότητας πολλών επιχειρήσεων εκδόσεων τύπου, γεγονός που επηρεάζει αναπόφευκτα το δικαίωμα της πρόσβασης των πολιτών σε ποιοτική ενημέρωση, καθώς και την ελευθερία και την πολυφωνία του τύπου, συστατικά απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, τη στιγμή που *«ο ελεύθερος και πολυφωνικός Τύπος είναι απαραίτητος για να διασφαλίζεται η ποιοτική δημοσιογραφία και η πρόσβαση των πολιτών στην ενημέρωση... συμβάλλει καθοριστικά στον δημόσιο διάλογο και την ορθή λειτουργία της δημοκρατικής κοινωνίας»⁷⁸*.

Παράλληλα, σημαντικό πρόβλημα στις εκδόσεις τύπου προκαλεί ένα νέο είδος ιστοτόπων, οι ιστοσελίδες συλλογής περιεχομένου, γνωστές και ως φορείς συγκέντρωσης ειδήσεων [“(news) aggregators”], οι οποίες δεν παράγουν το δικό τους περιεχόμενο, αλλά συγκεντρώνουν από άλλες διαδικτυακές πηγές σύντομα αποσπάσματα που συνοψίζουν το περιεχόμενο μιας είδησης και προβάλλουν την εκάστοτε είδηση συμπυκνωμένη σε έναν ή περισσότερους τίτλους. Αυτή η συλλογή και συμπύκνωση των ειδήσεων γίνεται με τη

⁷⁸ αιτιολογική σκέψη 54 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790.

χρήση ενός συνδυασμού αλγορίθμων υπολογιστών και ανθρώπινης εκδοτικής κρίσης. Όπως σημειώνει ο Γ. Παραμυθιώτης⁷⁹: «ως “news aggregator” ορίζεται το λογισμικό ή η ιστοσελίδα στην οποία συγκεντρώνονται δημοσιεύματα από διάφορες ενημερωτικές ιστοσελίδες και παρουσιάζονται με ανάρτηση του τίτλου του δημοσιεύματος, της κεντρικής τους φωτογραφίας σε μικρό μέγεθος (“thumbnail”), ενός σύντομου αποσπάσματος από το κείμενο (“snippet”) και του υπερσυνδέσμου (“hyperlink”) προς την ιστοσελίδα του εκδότη, όπου κανείς μπορεί να διαβάσει το δημοσίευμα στο σύνολό του». Ο τρόπος ενημέρωσης του κοινού, λοιπόν, έχει αλλάξει ριζικά, καθώς παρατηρείται ότι οι χρήστες «ενημερώνονται» διαβάζοντας τους τίτλους ή τις επικεφαλίδες των ειδήσεων, χωρίς να διαβάσουν ολόκληρα τα άρθρα στις ιστοσελίδες των εκδοτών τύπου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση στην επισκεψιμότητα των ιστοσελίδων των εκδοτών τύπου και κατ’ επέκταση τη μείωση των διαφημιστικών εσόδων για τους τελευταίους.

Επακόλουθα, λοιπόν, οι εκδότες τύπου διαμαρτυρήθηκαν για τη συστηματική, μη εξουσιοδοτημένη χρήση του πρωτότυπου περιεχομένου τους, χωρίς τη δυνατότητα δίκαιης κατανομής της πρόσθετης αξίας που δημιουργείται από τη χρήση του⁸⁰. Ως απάντηση, οι “news aggregators” και άλλες παρόμοιες υπηρεσίες θεώρησαν τις δραστηριότητές τους, όχι απλά νόμιμες, αλλά και επωφελείς για τη διευκόλυνση της ευρύτερης πρόσβασης στην πληροφόρηση, καθώς και συμπληρωματική υπηρεσία και πιθανή πηγή πρόσθετης διαδικτυακής «κίνησης» για τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται μεταξύ εκδοτών τύπου και των ψηφιακών πλατφορμών μια ιδιαίτερα πολύπλοκη ανταγωνιστική δυναμική, καθώς οι εν λόγω φορείς μπορούν να θεωρηθούν ως «κάθετα αλληλο-εξαρτώμενες επιχειρήσεις» ή ως «οριζόντιοι

⁷⁹ Γ. Παραμυθιώτης στην μελέτη του: Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 799

⁸⁰ Βλ. ενδεικτικά τη Διακήρυξη του Αμβούργου σχετικά με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, 2009, διαθέσιμη (στα αγγλικά): http://www.fieg.it/upload/documenti_allegati/Hamburg_Declaration.pdf.

ανταγωνιστές», ενώ είναι δυνατόν να «ανταγωνίζονται οριζόντια για την προσοχή των χρηστών και τα διαφημιστικά έσοδα⁸¹»⁸².

Έχοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, αυτά τα προβλήματα που έχουν ανακύψει για τους εκδότες τύπου ως βάση, λαμβάνοντας ως δεδομένη την ισχύ ορισμένων ψηφιακών πλατφορμών (όπως η Google ή το Facebook) και την ανισορροπία διαπραγματευτικής ισότητας μεταξύ των μεγάλων ψηφιακών πλατφορμών και των επιχειρήσεων μέσω ενημέρωσης, λόγω της ανυπαρξίας, μέχρι την ψήφιση της Οδηγίας 2019/790, διάταξης που να ρυθμίζει τα εν λόγω ζητήματα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ο ενωσιακός νομοθέτης θεσπίζει με το άρθρο 15 της Οδηγίας ένα νέο για την ευρωπαϊκή νομοθεσία συγγενικό δικαίωμα για επιγραμμικές χρήσεις, με στόχο να προστατεύσει και να ενισχύσει τους εκδότες τύπου και να διασφαλίσει την παραγωγή αξιόπιστου ειδησεογραφικού περιεχομένου. Με αυτόν τον τρόπο, ο ενωσιακός νομοθέτης δημιουργεί μια νέα πηγή εσόδων για τους εκδότες τύπου, επιχειρώντας να τους συνδράμει στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεών τους, με τη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των ψηφιακών υπηρεσιών και των εκδοτών τύπου, όπου οι τελευταίοι μπορούν να βρουν έναν τρόπο να αποσβέσουν την απόδοση των επενδύσεών τους⁸³, συμβάλλοντας έτσι και στη διατήρηση της ποιότητας και της πολυφωνίας του ελεύθερου τύπου, χωρίς, ωστόσο, να καταφέρει να αποφύγει τυχόν ερμηνευτικά ζητήματα⁸⁴.

⁸¹ Geradin, Damien, Συμπληρώματα ή/και Υποκατάστατα; Η ανταγωνιστική δυναμική μεταξύ των εκδοτών ειδήσεων και των ψηφιακών πλατφορμών και τι σημαίνει αυτό για την πολιτική ανταγωνισμού, 20 Φεβρουαρίου 2019, TILEC Discussion Paper No. 2019-003, διαθέσιμο (στα αγγλικά) σε SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3338941> ή <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3338941>, σελ. 7.

⁸² Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), διαθέσιμο σε SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3664847> ή <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3664847>, σελ. 2-5.

⁸³ Ο.π., σελ. 1.

⁸⁴ Γ. Παραμυθιώτης στην μελέτη του: Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 799-800.

4.3.2 Το προηγούμενο νομικό καθεστώς για τους εκδότες τύπου

Στην πλειονότητα των κρατών μελών της Ευρώπης, δεν προβλεπόταν, μέχρι την έκδοση (και την ενσωμάτωση από την εγχώρια νομοθεσία του εκάστοτε κράτους μέλους) της Οδηγίας 2019/790, κάποιο ειδικό δικαίωμα για την προστασία των επενδύσεων των εκδοτών τύπου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι εκδότες τύπου να καταφεύγουν σε εναλλακτικές λύσεις προς αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανέκυπταν και απειλούσαν τις επιχειρήσεις τους, χωρίς ωστόσο να επιτυγχάνουν την απόλυτη προστασία των δικαιωμάτων τους.

Συγκεκριμένα, προσπαθούσαν να προστατεύσουν τις επενδύσεις τους με τα κάτωθι μέσα:

4.3.2.1 Δικαίωμα *sui generis* της Οδηγίας 96/9/ΕΚ:

Με μια πρώτη ματιά, ένας από τους τρόπους που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένας εκδότης τύπου για την επίτευξη της προστασίας των δικαιωμάτων του επί της έκδοσής του, αποτελεί το δικαίωμα ειδικής φύσεως (“*sui generis*”), που προβλέπεται στο άρθρο 7 παρ. 1⁸⁵ της Οδηγίας 96/9/ΕΚ για την προστασία των βάσεων δεδομένων. Το *sui generis* δικαίωμα του κατασκευαστή μιας βάσης δεδομένων⁸⁶, φύσει συγγενικό δικαίωμα, στοχεύει στην προστασία του περιεχομένου αυτής, δίνοντας, εν ολίγοις, στον δημιουργό της τη δυνατότητα να αποτρέψει την εξαγωγή ή/και την επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ενός ουσιαστικού μέρους του περιεχομένου της βάσης δεδομένων του.

Μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό, χαρακτηριστικά παραδείγματα δημοσίευσης στον τύπο, περιέχουν διάφορα άρθρα και ειδήσεις και φαινομενικά θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως βάσεις δεδομένων. Έτσι, ο εκδότης τύπου θα είχε στο οπλοστάσιο για την προστασία της επένδυσής του το δικαίωμα *sui generis* του κατασκευαστή των βάσεων δεδομένων. Ωστόσο, η προστασία που παρέχει το ειδικής φύσης αυτό δικαίωμα δεν επαρκεί για την προστασία των εκδοτών τύπου από τους διαδικτυακούς φορείς

⁸⁵ « 1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στον κατασκευαστή μιας βάσης δεδομένων το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή/και επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιαστικού μέρους, αξιολογούμενου ποιοτικά ή ποσοτικά, του περιεχομένου της βάσης δεδομένων, εφόσον η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου της βάσης καταδεικνύουν ουσιαστική ποιοτική ή ποσοτική επένδυση.»

⁸⁶ Άρθρο 1 παρ. 2 Οδηγίας 96/9/ΕΚ: «...ως «βάση δεδομένων» νοείται η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή κατ' άλλον τρόπο».

συγκέντρωσης ειδήσεων (“news aggregators”), οι οποίοι αρκούνται στο να προβάλλουν μόνο αποσπάσματα από την εκάστοτε δημοσίευση, χωρίς να εξάγουν ουσιαστικά ή να επαναχρησιμοποιούν το περιεχόμενο της αρχικής πηγής. Σημειωτέο δε, ότι το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κρίνει στην υπόθεση C-338/02 Fixtures Marketing Ltd κατά Svenska Spel AB, με την απόφαση της 9^{ης} Νοεμβρίου 2004⁸⁷, για την έννοια της επένδυσης στην απόκτηση του περιεχομένου μιας βάσης δεδομένων, όπως αυτή παρατίθεται στο άρθρο 7 παράγραφος 1 της οδηγίας 96/9/ΕΚ, ότι αυτή δεν καλύπτει τους πόρους που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία του υλικού που αποτελεί το περιεχόμενο μιας βάσης δεδομένων. Με αυτή τη νομολογιακή κρίση αποκλείεται από την προστασία του δικαιώματος ειδικής φύσης η επένδυση των εκδοτών τύπου για την ανεύρεση συγγραφέων ή οι πόροι που διαθέτουν για τη διασταύρωση των πηγών και των πληροφοριών στις οποίες βασίζονται για την έκδοση των δημοσιευμάτων.

Ως εκ τούτου, καθίσταται σαφές ότι οι εκδότες τύπου δεν διαθέτουν με το δικαίωμα *suī generis* της Οδηγίας 96/9/ΕΚ επαρκή προστασία για να εξασφαλίσουν την επένδυσή τους από τις νέες μορφές επιγραμμικής διανομής.

4.3.2.2 Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας συγγραφέα

Τα έργα λόγου, οι φωτογραφίες, τα σκίτσα κ.ο.κ. που περιέχονται σε ένα δημοσίευμα σε μία έκδοση τύπου, στο βαθμό που χαρακτηρίζονται από πρωτοτυπία, προστατεύονται σύμφωνα με τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο συγγραφέας, λοιπόν, ενός πρωτότυπου άρθρου ή άλλου κειμένου αντλεί από την πνευματική του δημιουργία το δικαίωμα να εμποδίσει οποιαδήποτε παράνομη χρήση του έργου του, η οποία μπορεί να συνίσταται σε παραβίαση του δικαιώματος διανομής, αναπαραγωγής ή παρουσίασης στο κοινό⁸⁸. Τα δικαιώματα εκμετάλλευσης αυτά, επί μέρους ή και στο σύνολό τους, εκχωρούνται από τους δημιουργούς ή δικαιούχους τους στο πλαίσιο συμβάσεων παραχώρησης σε εκδότες τύπου, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να δύνανται θεωρητικά να επικαλεστούν την προστασία της επένδυσής τους.

⁸⁷ Διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:62002CJ0338

⁸⁸ Η εξουσία παρουσίασης στο κοινό περιλαμβάνει και το δικαίωμα διάθεσης στο κοινό. Βλ. επίσης τα άρθρα 2, 3 και 4 της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Ωστόσο, ήδη από μια πρώτη ανάλυση, προκύπτει ότι το αντικείμενο προστασίας των δικαιωμάτων αυτών είναι το έργο των δημιουργών καθαυτό και όχι η επένδυση του εκδότη τύπου. Με τα δικαιώματα αυτά δεν δύναται ένας εκδότης τύπου να προστατεύσει όσα συμβάλλει ο ίδιος και αφορούν στη δομή, το σχέδιο και όλα τα άλλα στοιχεία που αφορούν την εμφάνιση του εκάστοτε άρθρου. Εξάλλου, για να μπορέσει να προβάλει ο εκδότης τύπου την προστασία της έκδοσής του έναντι τρίτων και να αξιώσει την άρση τυχόν παρανομίας, φέρει το βάρος της επίκλησης και απόδειξης τόσο της πρωτοτυπίας των άρθρων που συγκαταλέγονται στην έκδοση τύπου του, όσο και την παραχώρηση από τον δημιουργό των έργων σε αυτόν των περιουσιακών εξουσιών που πλήττονται. Αδιαμφισβήτητα, προκύπτει και εδώ η αδυναμία αποτελεσματικής προστασίας της επένδυσης του εκάστοτε εκδότη τύπου.

4.3.2.3 Αποκλειστικές άδειες

Για την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου εγγυήσεων, είναι σύνηθες οι εκδότες τύπου να συνάπτουν συμβάσεις με τους δημοσιογράφους και άλλους δημιουργούς έργων δημοσιευτέων σε μία έκδοση τύπου, με τις οποίες οι τελευταίοι μεταβιβάζουν στους εκδότες άδεια παραχώρησης χρήσης των έργων τους. Παρ' όλα αυτά, είναι σπάνια η παραχώρηση αποκλειστικής άδειας χρήσης, ο χαρακτήρας της οποίας είναι ο μόνος τρόπος που μπορεί να εξασφαλιστεί η επένδυση του εκάστοτε εκδότη, καθώς, διανέμοντας ο κάθε δημιουργός το έργο του σε περισσότερους από έναν εκδότες, θα έχει προφανώς υψηλότερα περιθώρια κέρδους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι εκδότες να μην μπορούν να προστατεύσουν την επένδυσή τους και να καταλήγουν να εξαρτώνται απόλυτα από τις μεταβιβαζόμενες άδειες των δημοσιογράφων-συγγραφέων.

Από την άλλη πλευρά, ακόμη και αν υποθεθεί η μεταβίβαση από τον δημιουργό στον εκδότη τύπου των περιουσιακών ή άλλων αποκλειστικών δικαιωμάτων, οι εκδότες φέρουν, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, το βάρος της επίκλησης και απόδειξης της παραχώρησής τους σε αυτούς. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα δίνεται στην Εκτίμηση Επιπτώσεων σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της ΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα⁸⁹ και αφορά γερμανικό εκδοτικό οίκο, που προκειμένου να αποδείξει ότι κατέχει όλα τα δικαιώματα που φέρονται να παραβιάζονται και να κινηθεί δικαστικά,

⁸⁹ Εκτίμηση Επιπτώσεων, Βρυξέλλες, 14.9.2016 SWD (2016), μέρος 1°, σελ. 166.

όφειλε να προσκομίσει 22.000 συμβάσεις παραχώρησης αδειών με δημιουργούς-δημοσιογράφους.

Επακόλουθα, είναι εμφανής η αδυναμία αποτελεσματικής προστασίας των εκδοτών τύπου και με αυτή την επιλογή, λόγω και της μη εναρμόνισης, μέχρι πρότινος, του δικαίου του εκάστοτε κράτους μέλους, δημιουργώντας έτσι ανασφάλεια δικαίου⁹⁰.

4.3.2.4 Πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού

Μια τελευταία λύση που θα μπορούσε να διερευνηθεί για τους εκδότες τύπου είναι η καταφυγή τους σε προστατευτικές διατάξεις πηγάζουσες από τη νομοθεσία περί αθέμιτου ανταγωνισμού, όπως αναλύεται σχετικά και σε έκθεση για το Κέντρο Διεθνών Μελετών Διανοητικής Ιδιοκτησίας (Centre for International Intellectual Property Studies - CEIPI)⁹¹. Με τα άρθρα 5 και 11 της Οδηγίας 2005/29/EK για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές⁹², ο εκδότης τύπου θα μπορούσε να στραφεί κατά των ανταγωνιστών του για προσβολή των δικαιωμάτων του από πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού. Η αποτελεσματικότητα των διατάξεων αυτών φαίνεται καταλληλότερη για τις έντυπες εκδόσεις, όπου η παραβίαση των δικαιωμάτων του εκδότη επί της σελιδοποίησης και διαμόρφωσης του κειμένου διακρίνεται ευκολότερα (πχ ο εκδότης θα μπορούσε να εντοπίσει έναν ανταγωνιστή του που εκδίδει το ίδιο μυθιστόρημα χρησιμοποιώντας τα ίδια χρώματα στο εξώφυλλο κ.λπ.)⁹³. Ενδεικτικά, στην ελληνική νομοθεσία, παράλληλα με το

⁹⁰ Γ. Παραμυθιώτης στην μελέτη του: Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 801

⁹¹ Geiger, Christophe and Bulayenko, Oleksandr and Frosio, Giancarlo, Γνώμη του Κέντρου Διεθνών Μελετών Διανοητικής Ιδιοκτησίας (CEIPI) σχετικά με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, με έμφαση στην εισαγωγή συγγενικών δικαιωμάτων για τους εκδότες Τύπου στο δίκαιο της Ε.Ε., 5 Μαΐου 2016, No. 2016-01, 39(4) European Intellectual Property Review 202 (2017), Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI) Research Paper No. 2016-01, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2921334> ή <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2921334>, σελ. 13

⁹² Οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11^{ης} Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/EOK του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK, 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ L 149 της 11.06.2005, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0029&from=EL#d1e32-35-1

⁹³ Κ. Χριστοδούλου, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2018, σελ. 197 επ.

ρητά προβλεπόμενο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών ήδη από το 1993, συντρέχει συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού, ιδίως εφόσον αποδεικνύεται ότι ο προσβολέας απέκτησε ανταγωνιστικό προβάδισμα σε σχέση με τον δικαιούχο εκδότη και εκμεταλλεύτηκε την φήμη και την οργάνωση του (άρθρο 1 ν. 146/1914)⁹⁴. Στην Ιταλία δε, ο ιταλικός νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων περιλαμβάνει διάταξη αθέμιτου ανταγωνισμού, που απαγορεύει την μη εξουσιοδοτημένη αναπαραγωγή ειδήσεων και πληροφοριών που πραγματοποιείται με πράξεις αντίθετες προς τις «έντιμες δημοσιογραφικές πρακτικές» και χωρίς σαφή αναφορά της πηγής⁹⁵.

Συνεπώς, δεν είναι βέβαιο ότι ο εκδότης θα μπορούσε να επωφεληθεί από αυτή τη νομική βάση όταν πρόκειται για παραβάσεις ψηφιακών δημοσιεύσεων, αλλά ακόμα κι αν αυτό υποθεθεί ότι μπορεί να συμβεί, ο εκδότης φέρει το βάρος απόδειξης του ανταγωνιστικού σκοπού του ανταγωνιστή του και οφείλει να προσκομίσει όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για να χαρακτηριστεί η πράξη ως αθέμιτη πρακτική (π.χ. παραπλάνηση του κοινού, πρόκληση σύγχυσης κ.λπ.), ενώ παράλληλα, όπως και ανωτέρω, πρέπει να αποδείξει ότι είναι δικαιούχος των δικαιωμάτων που παραβιάζονται. Τελικά, ούτε αυτή η λύση είναι επαρκής για τον εκδότη τύπου να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του.

4.3.2.5 Ειδικό δικαίωμα εκδοτών (τύπου) σε κράτη μέλη πριν την ψήφιση της Οδηγίας

Στην *Ελλάδα*, όπως αναλύθηκε διεξοδικά και ανωτέρω, εισήχθη με το νόμο 2121/1993 ένα (γραμμικό) συγγενικό δικαίωμα εκδοτών, που αφορά την προστασία της επένδυσής τους σε σχέση με την υλική ενσωμάτωση του έργου που εκδίδουν (στοιχειοθεσία/σελιδοποίηση), ενώ η εφαρμογή του εν λόγω συγγενικού δικαιώματος στην προστασία των εκδοτών τύπου μοιάζει αναποτελεσματική.

Στο *Ηνωμένο Βασίλειο*, με το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (Copyright, Designs and Patents Act, CDPA), στο άρθρο 1 παρ. 1 στοιχείο γ' και στο άρθρο 8 παρ. 1 εισήχθη ένα δικαίωμα για τους εκδότες που αφορά στις «τυπογραφικές ρυθμίσεις των δημοσιευμένων εκδόσεων»,

⁹⁴ Βλ. Κ. Π. Κυπρούλη, Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Επιστημονική Επιμέλεια Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 896-897, καθώς και ΜΠρΑθ 26196/1999 (ασφαλιστικά μέτρα), ΝοΒ 2001, σελ. 73, άλλως ΜΠρΑθ 8011/1992, ΕΕμπΔ 1992, σελ. 670 επ., παρατ. Μαρίνου.

⁹⁵ Βλ. άρθρο 101 Ιταλικού νόμου Νο 633 από 22 Απριλίου 1941, για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων.

διάρκειας 25 ετών⁹⁶, το οποίο για να προσβληθεί προϋποθέτει την αντιγραφή ολόκληρης σελίδας⁹⁷.

Στην Γερμανία, το 2013, εισήχθη ένα παρεπόμενο (βοηθητικό) δικαίωμα για τους «εκδότες εφημερίδων και περιοδικών» (Leistungsschutzrecht für Presseverleger)⁹⁸, ένα μονοετές αποκλειστικό δικαίωμα διάθεσης ενός «προϊόντος του τύπου» ή τμημάτων αυτού στο κοινό για εμπορικούς σκοπούς. Ως «προϊόν τύπου» ορίζεται «η συντακτική και τεχνική προετοιμασία δημοσιογραφικών συνεισφορών στο πλαίσιο μιας συλλογής που δημοσιεύεται περιοδικά σε οποιοδήποτε μέσο υπό έναν τίτλο», ενώ επιτρέπεται η διάθεση του εν λόγω περιεχομένου, εν όλω ή εν μέρει, από τρίτους, «εκτός από τους εμπορικούς φορείς εκμετάλλευσης μηχανών αναζήτησης ή τους εμπορικούς συσσωρευτές ειδήσεων [άρθρο 87f (2)]. Αυτή η νομοθετική πρόβλεψη, η οποία κατηγορήθηκε για τον σχεδιασμό της, ιδίως όσον αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις της στην ελευθερία της πληροφόρησης⁹⁹, δεν λειτούργησε εντέλει ως μέσο πίεσης για να αναγκάσει τους εν λόγω φορείς εκμετάλλευσης να συνάψουν δικαιότερες συμφωνίες. Ειδικότερα, ορισμένοι εκδότες τύπου στη Γερμανία βρέθηκαν αντιμέτωποι με το δίλημμα να επιτρέψουν στη Google τη δωρεάν χρήση του περιεχομένου τους ή να έχουν μειωμένη προβολή στις υπηρεσίες της

⁹⁶ Ansgar Ohly, «Το δικαίωμα του εκδότη τύπου», παρουσίαση στο συνέδριο «Πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά - Ανάλυση και εφαρμογή της νέας Οδηγίας», Βρυξέλλες, 31 Ιανουαρίου 2020, διαθέσιμη (στα αγγλικά): http://www.aba-bva.be/IMG/pdf/ansghar_ohly.pdf.

⁹⁷ Newspaper Licensing Agency κατά Marks & Spencer [2003] 1 AC 551 (HL): <https://publications.parliament.uk/pa/ld200102/ldjudgmt/jd010712/news-1.htm>.

⁹⁸ Τα άρθρα 87f έως 87h του γερμανικού νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας, UrhG, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 1ης Οκτωβρίου 2013, [2013] Bundesgesetzblatt (Ομοσπονδιακή Επίσημη Εφημερίδα), τόμος I, 3728.

⁹⁹ Ansgar Ohly, «Το δικαίωμα του εκδότη τύπου», παρουσίαση στο συνέδριο « Πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά - Ανάλυση και εφαρμογή της νέας Οδηγίας», Βρυξέλλες, 31 Ιανουαρίου 2020. Βλ. επίσης Kretschmer, Martin και Dusollier, Severine και Geiger, Christophe και Hugenholtz, P. Bernt, «Η δημόσια διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το ρόλο των εκδοτών στην αλυσίδα αξίας των πνευματικών δικαιωμάτων: Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Πνευματικής Ιδιοκτησίας», 15 Ιουνίου 2016, European Intellectual Property Review (E.I.P.R.), τεύχος 38(10), σελ. 591-595, διαθέσιμο (στα αγγλικά): <https://ssrn.com/abstract=2801595> και www.create.ac.uk/publications/the-european-commissions-public-consultation-on-the-role-of-publishers-in-the-copyright-value-chain-a-response-by-the-european-copyright-society/.

Google¹⁰⁰. Ο οργανισμός διαχείρισης δικαιωμάτων συλλογής VG Media και άλλοι μεμονωμένοι εκδότες υποστήριξαν ότι η Google καταχράστηκε τη θέση ισχύος που κατέχει, κάνοντας διακρίσεις σε βάρος των εκδοτών που δεν έδωσαν δωρεάν άδεια, αλλά η Γερμανική Αρχή Ανταγωνισμού (GCA, Bundeskartellamt) απέρριψε την καταγγελία¹⁰¹. Οι διατάξεις αυτές, μάλιστα, κρίθηκαν από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μη εφαρμοστέες, λόγω έλλειψης κοινοποίησής τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 8 παράγραφος 1 εδάφιο α' της Οδηγίας 98/34, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/48¹⁰².

Το 2014, ακολουθώντας το παράδειγμα της Γερμανίας, η Ισπανία τροποποίησε, επίσης, τον εθνικό της νόμο για την πνευματική ιδιοκτησία, εισάγοντας ένα νέο δικαίωμα για τους εκδότες τύπου. Στο άρθρο 32 παρ. 2 του ισπανικού νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας (TRLPI)¹⁰³ προβλέπεται ένας ειδικός νομοθετικός περιορισμός για τους «παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών συγκέντρωσης περιεχομένου», με την επιφύλαξη ενός अपαράγραφου δικαιώματος των εκδοτών τύπου και άλλων δικαιούχων να λάβουν εύλογη αποζημίωση. Ο περιορισμός αυτός επιτρέπει τη διάθεση στο κοινό «μη σημαντικών τμημάτων περιεχομένου», τα οποία έχουν προηγουμένως δημοσιευθεί σε εφημερίδες ή άλλους δικτυακούς τόπους που ενημερώνονται περιοδικά και «έχουν ενημερωτικό σκοπό, σκοπό δημιουργίας κοινής γνώμης ή ψυχαγωγίας». Η διάταξη εξαιρεί τις εικόνες και τις φωτογραφίες από το πεδίο εφαρμογής του περιορισμού. Προβλέπει, μάλιστα, ότι η διάθεση τμημάτων πληροφοριών («μεμονωμένες λέξεις») από μηχανές αναζήτησης δεν

¹⁰⁰ Βλ. Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016 του Ανώτατου Περιφερειακού Δικαστηρίου του Μονάχου, 29 U 953/16, GRUR-RR 2017, 89.

¹⁰¹ Απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2016 του Περιφερειακού Δικαστηρίου του Βερολίνου, υπόθεση 92 O 5/14 Kart, VG Media κατά Google, GRUR-RR 2016, 426, διαθέσιμη σε: www.berlin.de/gerichte/presse/pressemitteilungen-der-ordentlichen-gerichtsbarkeit/2016/

¹⁰² Απόφαση του Δικαστηρίου (4^ο τμήμα) της 12ης Σεπτεμβρίου 2019, αίτηση του Landgericht Berlin (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH κατά Google LLC, διαδόχου της Google Inc (Υπόθεση C-299/17), EE C 309 της 18.9.2017, διαθέσιμη σε: curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223544&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5192

(ΔΕΕ, 12 Σεπτεμβρίου 2019, C-299/17)

¹⁰³ Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual [TRLPI], approved by Royal Legislative Decree 1/1996 of April 12, www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/21371.

υπόκειται ούτε σε άδεια ούτε σε αποζημίωση, όταν η χρήση είναι μη εμπορική, απαραίτητη για την παροχή αποτελεσμάτων στην αναζήτηση ενός συγκεκριμένου χρήστη και με σύνδεσμο που παραπέμπει στην αρχική πηγή.

Συμπερασματικά, ενώ η γερμανική πρόβλεψη άφησε χώρο για ιδιωτικές διαπραγματεύσεις, το ισπανικό μοντέλο επέβαλε υποχρεωτική δίκαιη αποζημίωση για τη χρήση του περιεχομένου των εκδοτών από τις ψηφιακές πλατφόρμες. Ωστόσο, ο νόμος αυτός είχε ως αποτέλεσμα να απομακρυνθούν οι Ισπανοί εκδότες από το Google News και να αποσυρθεί η υπηρεσία Google News από την Ισπανία¹⁰⁴.

Δεδομένων, λοιπόν, των ρυθμιστικών αδυναμιών και των συνεπειών σε εθνικό επίπεδο των παραπάνω αναφερόμενων εθνικών προσπαθειών¹⁰⁵, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε και προχώρησε στην καθιέρωση ενός συναφούς δικαιώματος για τους εκδότες τύπου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως αυτό θα αναλυθεί παρακάτω. Σύμφωνα με την Εκτίμηση Επιπτώσεων της Επιτροπής¹⁰⁶, μια πανευρωπαϊκή πρόβλεψη ενός τέτοιου δικαιώματος θα το καθιστούσε πιο αποτελεσματικό και ικανό να επιφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Σχετικά με τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις του νόμου από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού, βλ. ενδεικτικά τη γνωμοδότηση της Εθνικής Επιτροπής Αγορών και Ανταγωνισμού (Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia), PRO/CNMC/0002/14, 16 May 2014, διαθέσιμη σε: https://www.cnmc.es/sites/default/files/448314_10.pdf.

¹⁰⁵ Kretschmer, Martin και Dusollier, Severine και Geiger, Christophe και Hugenholtz, P. Bernt, «Η δημόσια διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το ρόλο των εκδοτών στην αλυσίδα αξίας των πνευματικών δικαιωμάτων: Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Πνευματικής Ιδιοκτησίας», 15 Ιουνίου 2016, *European Intellectual Property Review (E.I.P.R.)*, τεύχος 38(10), σελ. 591-595.

¹⁰⁶ Εκτίμηση Επιπτώσεων, Βρυξέλλες, 14.9.2016 SWD (2016), μέρος 1^ο, σελ. 159-160.

¹⁰⁷ Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), *Handbook of European Copyright Law* (Routledge, Forthcoming), σελ. 5-8.

4.3.3 Το νέο δικαιοῦκό καθεστῶς κατόπιν της Οδηγίας 2019/790

Βασική επιταγή της Οδηγίας 2019/790 αποτελεί η ενίσχυση των δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων έναντι των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου, σε μια προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ της προστιθέμενης αξίας που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις των τελευταίων και της απουσίας των αντίστοιχων εσόδων για τους δικαιούχους και εξισορρόπησης της διαπραγματευτικής δύναμής τους έναντι των ψηφιακών πλατφορμών. Στο ενωσιακό δίκαιο, δικαιούχοι συγγενικών δικαιωμάτων αποτελούν τα πρόσωπα που συμμετέχουν στη διάδοση των έργων πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω της ερμηνείας ή μέσω της επιχειρηματικής επένδυσής τους.

Μέχρι την ψήφιση της Οδηγίας 2019/790 οι εκδότες τύπου δεν μπορούσαν να αντλήσουν άμεσα από την ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία δικαίωμα, ὡστε να διεκδικήσουν οποιαδήποτε αποζημίωση σε περίπτωση ζημίας από παραβίαση των δικαιωμάτων της επένδυσής τους. Την ανισορροπία αυτή, το λεγόμενο «κενό αξίας»¹⁰⁸ (“value gap”), προσπαθεί να αντιμετωπίσει ο ενωσιακός νομοθέτης με το άρθρο 15 της Οδηγίας, με το οποίο θεσπίζει για πρώτη φορά ένα νέο συγγενικό δικαίωμα υπέρ των εκδοτών τύπου για την αναπαραγωγή και τη διάθεση στο κοινό των δημοσιεύσεων του τύπου ὅσον αφορά τις επιγραμμικές (“online”) χρήσεις από τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας¹⁰⁹. Ὅπως απορρέει και από τις αιτιολογικές σκέψεις 54 και 55 της Οδηγίας 2019/790, ο ενωσιακός νομοθέτης κρίνει ὅτι οι εκδότες τύπου είναι πρόσωπα που χρήζουν προστασίας, λόγω των επενδύσεων που αυτοί παρέχουν και τη συμβολή τους στην διατήρηση της ελευθερίας και πολυφωνίας του τύπου και για αυτό το λόγο παρέχει σε αυτούς ένα ξεχωριστό συγγενικό δικαίωμα. Η νομοθετική αυτή επιλογή βρίσκει, περαιτέρω, τις ρίζες της στην εκτεταμένη εμπορική κρίση των εκδοτών τύπου και των ειδησεογραφικών οργανισμών στο ψηφιακό περιβάλλον¹¹⁰. Το νέο αυτό δικαίωμα

¹⁰⁸ «Ὡς “value gap” ἔχει επικρατήσει να ονομάζεται η ανισορροπία ανάμεσα στα υψηλά κέρδη των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου που επωφελοῦνται από τη χρήση του προστατευόμενου περιεχομένου και στα μηδενικά ή ἔστω χαμηλά ἔσοδα των δικαιούχων από τη χρήση αυτή». Τον ἄνω ορισμό δίνει ο Γ. Παραμυθιώτης στην μελέτη του: Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 797-832, υποσημείωση [5].

¹⁰⁹ Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), σελ. 1.

¹¹⁰ Ὁ.π..

αποτελέσσε αντικείμενο έντονων διαμαχών μεταξύ ακαδημαϊκών και συλλογικών οργανισμών διαχείρισης που υποστηρίζουν τους εκδότες, καθιστώντας το άρθρο 15 της Οδηγίας 2019/790 μία από τις πιο περίπλοκες και πολυσυζητημένες διατάξεις.

Στην ενότητα αυτή θα αναλυθούν τόσο βασικές έννοιες του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου, όσο και τυχόν προβλήματα που έχουν ήδη εντοπιστεί στην ερμηνεία αυτού, ενώ θα εξεταστεί και μια πρώτη εφαρμογή του.

4.3.3.1 Νομοθετική επιλογή του συγγενικού δικαιώματος

Σε μια προσπάθεια εναρμόνισης, λοιπόν, των εθνικών δικαίων των κρατών μελών και απαλλαγής των εκδοτών τύπου από το βάρος επίκλησης και απόδειξης της πρωτοτυπίας του έργου και της επένδυσής τους, αλλά και του τρόπου με τον οποίο οι ίδιοι θα μπορούσαν να καταστούν δικαιούχοι δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ο ενωσιακός νομοθέτης θεσπίζει στην Οδηγία 2019/790 ένα νέο συγγενικό δικαίωμα, που αναγνωρίζεται απευθείας στα πρόσωπα των εκδοτών τύπου.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 15, ο ενωσιακός νομοθέτης θέτει όρια στο αντικείμενο προστασίας του νέου συγγενικού δικαιώματος και διευκρινίζει ρητά ότι το νέο αυτό συγγενικό δικαίωμα δε θίγει με κανέναν τρόπο τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των δημιουργών ή άλλων δικαιούχων επί των έργων τους που περιλαμβάνονται σε έκδοση τύπου (εδάφιο α'). Μάλιστα, προβλέπει τη δυνατότητα των δημιουργών και άλλων δικαιούχων να εκμεταλλεύονται τα έργα τους ή τυχόν άλλα αντικείμενα προστασίας ανεξάρτητα από την έκδοση τύπου στην οποία περιέχονται, εφόσον βέβαια δεν υφίσταται σύμβαση αποκλειστικής παραχώρησης δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μεταξύ δημιουργού και εκδότη (εδάφιο β'). Πιο συγκεκριμένα, όταν η σύμβαση εκμετάλλευσης του έργου μεταξύ του εκδότη τύπου και του δημιουργού συμφωνήθηκε να έχει μη αποκλειστικό χαρακτήρα, προβλέπεται ρητά ότι ο εκδότης τύπου δεν μπορεί να επικαλεστεί το συγγενικό του δικαίωμα έναντι τρίτου, προκειμένου να απαγορευτεί η χρήση του προστατευόμενου περιεχομένου από άλλους τυχόν εξουσιοδοτημένους χρήστες, που έχουν τυχόν λάβει αντίστοιχη μη αποκλειστική άδεια χρήσης του έργου (εδάφιο γ'). Τέλος, για να εξασφαλίσει την ελευθερία χρήσης των έργων, των οποίων η προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας έχει λήξει και έχουν με αυτόν

τον τρόπο καταστεί κοινό κτήμα¹¹¹, προβλέπει ότι το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο απαγόρευσης της χρήσης αυτών.

4.3.3.2 Έκδοση τύπου

Μια από τις βασικές έννοιες που χρήζει ανάλυσης, είναι αυτή της «έκδοσης τύπου», της οποίας ο ορισμός παρατίθεται από τον ενωσιακό νομοθέτη στην Οδηγία 2019/790 στο άρθρο 2 παρ. 4 και εξειδικεύεται περαιτέρω στην αιτιολογική σκέψη 56 αυτής. Συγκεκριμένα, το άρθρο 2 παρ. 4 της Οδηγίας ορίζει ως «έκδοση τύπου» μια συλλογή που απαρτίζεται κυρίως από λογοτεχνικά έργα δημοσιογραφικής φύσεως¹¹² που μπορεί επίσης να περιλαμβάνει και άλλα έργα ή αντικείμενα προστασίας και που: α) αποτελεί ένα μεμονωμένο αντικείμενο στο πλαίσιο μιας περιοδικής έκδοσης ή έκδοσης που ενημερώνεται τακτικά υπό ενιαίο τίτλο, όπως εφημερίδα ή περιοδικό γενικού ή ειδικού ενδιαφέροντος· β) έχει σκοπό την παροχή στο ευρύ κοινό πληροφοριών που σχετίζονται με τις ειδήσεις ή με άλλα θέματα· και γ) δημοσιεύεται σε οποιοδήποτε μέσο υπό την πρωτοβουλία, την εκδοτική ευθύνη και τον έλεγχο ενός παρόχου υπηρεσιών. Από τον ως άνω ορισμό εξαιρούνται οι περιοδικές εκδόσεις που εκδίδονται για επιστημονικούς ή ακαδημαϊκούς σκοπούς, όπως τα επιστημονικά περιοδικά, όπως διευκρινίζεται στο τελευταίο εδάφιο της διάταξης. Στην αιτιολογική σκέψη 56 εξειδικεύεται ότι στην έννοια της «έκδοσης τύπου» ανήκουν οι καθημερινές εφημερίδες, τα εβδομαδιαία ή μηνιαία περιοδικά γενικού ή ειδικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των συνδρομητικών περιοδικών, και οι ειδησεογραφικοί ιστότοποι, ήτοι οι δημοσιογραφικές εκδόσεις των

¹¹¹ Συγγενής ρύθμιση και στο άρθρο 14 της Οδηγίας 2019/790 - Έργα εικαστικών τεχνών που έχουν καταστεί κοινό κτήμα: *«Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι, όταν έχει λήξει η διάρκεια προστασίας ενός έργου εικαστικών τεχνών, κάθε υλικό που προκύπτει από πράξη αναπαραγωγής του εν λόγω έργου δεν υπόκειται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικά δικαιώματα, εκτός εάν το υλικό που προκύπτει από την εν λόγω πράξη αναπαραγωγής είναι πρωτότυπο υπό την έννοια ότι αποτελεί προσωπική πνευματική δημιουργία του δημιουργού.»*

¹¹² Για την απόδοση του όρου, βλ. Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 797-832, υποσημ. [27]: *«Πρόκειται για ανακριβή απόδοση στα ελληνικά του όρου “literary works of journalistic nature” που ακριβέστερα σημαίνει «έργα του λόγου δημοσιογραφικής φύσης». Δεν απαιτείται δηλαδή τα έργα να κατατάσσονται στο λογοτεχνικό είδος. Άλλωστε η ίδια η φράση «λογοτεχνικά έργα δημοσιογραφικής φύσεως» είναι αντιφατική. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται και από το άρθρο 2 ΔΣ Βέρνης και την εκεί αναφορά σε “literary works”.»*

οποίων η δημοσίευση γίνεται σε οποιοδήποτε μέσο (έντυπα ή/και διαδικτυακά), τηρούμενης της προϋπόθεσης ότι αυτές γίνονται στο πλαίσιο οικονομικής δραστηριότητας που αποτελεί παροχή υπηρεσιών, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης. Η αιτιολογική σκέψη 56 διευκρινίζει, περαιτέρω, ότι οι εκδόσεις τύπου περιέχουν κυρίως λογοτεχνικά έργα, αλλά περιλαμβάνουν όλο και περισσότερο άλλα είδη έργων και αντικειμένων προστασίας, όπως φωτογραφίες και βίντεο. Ταυτόχρονα, αποκλείει από την προστασία που παρέχεται στις εκδόσεις τύπου από την Οδηγία τις περιοδικές εκδόσεις που εκδίδονται για επιστημονικούς ή ακαδημαϊκούς σκοπούς, όπως τα επιστημονικά περιοδικά και τους ιστοτόπους, όπως ιστολόγια¹¹³, που μπορεί να περιέχουν ενημερωτικό περιεχόμενο, αλλά αυτό δεν υπόκειται στη συντακτική ευθύνη και τον έλεγχο ενός παρόχου υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα ενός εκδότη ειδήσεων¹¹⁴.

Ο ενωσιακός νομοθέτης προσπάθησε να δώσει έναν λεπτομερή ορισμό της έννοιας «έκδοση τύπου», ωστόσο δεν κατάφερε εκ νέου να αποφύγει τα ερμηνευτικά προβλήματα. Τούτο διότι, αφενός, δεν οριοθετείται σαφώς και ακριβώς το αντικείμενο της προστασίας, ενώ δημιουργείται σύγχυση μεταξύ του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας των δημιουργών των έργων που περιλαμβάνονται στην έκδοση τύπου. Πιο συγκεκριμένα, είναι δεδομένο ότι η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων είναι ανεξάρτητη και δεν επηρεάζει ή περιορίζει την προστασία των δικαιωμάτων του δημιουργού¹¹⁵. Επομένως, αντικείμενο προστασίας θα μπορούσε να αποτελεί μονάχα η στοιχειοθεσία και η σελιδοποίηση¹¹⁶ των έργων που συμπεριλαμβάνονται σε μια έκδοση. Μια τέτοια πρόβλεψη ίσως να ήταν επαρκής για εκδόσεις τύπου σε έντυπη μορφή¹¹⁷, όμως, δεδομένης της ψηφιοποίησης των εκδόσεων τύπου και της απειλής από τη δραστηριότητα των φορέων συγκέντρωσης ειδήσεων (“news aggregators”), οι οποίοι χρησιμοποιούν μόνο σύντομα αποσπάσματα από το εκάστοτε κείμενο του δημοσιεύματος και όχι τη διάταξη του δημοσιεύματος ή το πως είναι

¹¹³ “blogs”

¹¹⁴ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, *ΕλλΔικ/νη* 2021, τεύχος 3, σελ. 802.

¹¹⁵ Άρθρο 15 παρ. 2 Οδηγίας 2019/790.

¹¹⁶ “lay-out”

¹¹⁷ Όπως στο άρθρο 51 ν. 2121/1993, στο άρθρο 51, βλ. και ανωτέρω Κεφάλαιο 3 *Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών στο ελληνικό δίκαιο*.

διαμορφωμένη η ιστοσελίδα, δεν καλύπτει έναν βασικό στόχο που έχει θέσει ο ενωσιακός νομοθέτης με την καθιέρωση του νέου συγγενικού δικαιώματος.

Αφετέρου, προβλήματα εντοπίζονται ως προς τη συγκεκριμενοποίηση των όρων που χρησιμοποιούνται. Μεταξύ άλλων, ποια είναι τα στοιχεία που καθορίζουν τη δημοσιογραφική φύση ενός έργου; Είναι κρίσιμη η επαγγελματική δημοσιογραφική ιδιότητα του δημιουργού ή το περιεχόμενο και ο σκοπός του έργου; Επαρκεί η δημοσίευση ενός έργου σε ιστοσελίδα εκδόσεων τύπου ή θα έπρεπε αυτό το κριτήριο να λειτουργεί μόνο ως φίλτρο, όπως ούτως ή άλλως προβλέπει το άρθρο 2 παρ. 4 στ. γ' της Οδηγίας 2019/790 για τον διαχωρισμό τυχόν έργων ξεκάθαρα μη δημοσιογραφικής φύσης που τυχαίνει να συμπεριληφθούν σε μια έκδοση τύπου; Στα ερωτήματα αυτά, ο Γ. Παραμυθιώτης κρίνει σκόπιμη τη συνεκτίμηση τόσο του σκοπού ενημέρωσης του κοινού όσο και την επαγγελματική δημοσιογραφική ιδιότητα του δημιουργού¹¹⁸.

4.3.3.3 Εκδότης τύπου

Σημαντική έννοια για το νέο συγγενικό δικαίωμα αποτελεί και η έννοια του εκδότη τύπου, η οποία παρέχεται από τον ενωσιακό νομοθέτη στο άρθρο 15 παρ. 1 και στην αιτιολογική σκέψη 55 της Οδηγίας 2019/790, και όχι στο άρθρο 2 της Οδηγίας που είναι αφιερωμένο στους χρήσιμους για την κατανόηση αυτής ορισμούς. Η προστασία του νέου συγγενικού δικαιώματος αφορά του εκδότες τύπου που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος¹¹⁹, ήτοι έχουν την καταστατική τους έδρα, την κεντρική τους διοίκηση ή την κύρια εγκατάστασή τους εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έννοια του εκδότη τύπου θα πρέπει να νοείται ότι καλύπτει τους παρόχους υπηρεσιών, όπως τους εκδότες ειδήσεων ή τα πρακτορεία ειδήσεων, όταν δημοσιεύουν εκδόσεις τύπου κατά την έννοια της παρούσας Οδηγίας¹²⁰. Κρίσιμη, δηλαδή, για την απόλαυση της προστασίας του νέου δικαιώματος, είναι η επιχειρηματική δραστηριότητα με στόχο την παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών.

Σημειωτέο ότι με τη μη συμπερίληψη στην προστασία του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών με εγκατάσταση εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ενωσιακός νομοθέτης προσπαθεί να προστατεύσει και να ενισχύσει τις ενδοκοινοτικές επιχειρήσεις

¹¹⁸ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 803.

¹¹⁹ Άρθρο 15 παρ. 1 Οδηγίας 2019/790

¹²⁰ Αιτιολογική σκέψη 55, τελευταία εδάφια.

εκδόσεων τύπου, ακολουθώντας μάλιστα αντίστοιχες παλαιότερες προβλέψεις, όπως το ειδικής φύσης δικαίωμα του κατασκευαστή βάσης δεδομένων, στο άρθρο 11 παρ. 1 και παρ. 2 της Οδηγίας 96/9/ΕΟΚ σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, όπου αντίστοιχα περιορίζει τους δικαιούχους του δικαιώματος με κριτήριο την «εντοπιότητά» τους¹²¹.

4.3.3.4 Οι εξουσίες των εκδοτών τύπου

Το νέο συγγενικό δικαίωμα εκδοτών τύπου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 παρ. 1 εδάφιο α' στην Οδηγία 2019/790 και διευκρινίζεται και στην αιτιολογική σκέψη 57, χαρακτηρίζεται ως απόλυτο δικαίωμα, δηλαδή ισχύει έναντι όλων, ενώ ο δικαιούχος έχει το δικαίωμα να στραφεί έναντι τρίτων και να αποκρούσει κάθε τυχόν προσβολή. Χαρακτηρίζεται, επιπλέον, ως αποκλειστικό δικαίωμα, δηλαδή ο δικαιούχος αυτού έχει άμεση και αποκλειστική εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει την εκμετάλλευση. Ακόμη, αφορά μόνο στην επιγραμμική χρήση δημοσιευμάτων δημοσιογραφικής φύσεως και παρέχει στον εκδότη δικαιούχο εξουσία αναπαραγωγής και εξουσία κατ' αίτηση διάθεσης στο κοινό, κατ' αντιστοιχία με τα άρθρα 2 και 3 παρ. 2 της παλαιότερης Οδηγίας 2001/29/ΕΚ, σε ό,τι αφορά τις επιγραμμικές χρήσεις από παρόχους της κοινωνίας της πληροφορίας, τα οποία καθιέρωσαν συγγενικά δικαιώματα για τους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές, τους παραγωγούς φωνογραφημάτων, τους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης ταινιών σε φορέα, και τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς.

Όσον αφορά την εξουσία αναπαραγωγής που θα απολαμβάνουν οι εκδότες τύπου στο ψηφιακό περιβάλλον, ο ενωσιακός νομοθέτης κρίνει απαραίτητη τη διάθεσή της σε αυτούς για να τους προστατεύσει, τόσο λόγω της αποθήκευσης του περιεχομένου που πρόκειται να παρουσιαστεί δημόσια σε διακομιστές (“servers”)¹²², όσο και λόγω τυχόν

¹²¹ Άρθρο 11 - Δικαιούχοι της προστασίας βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως:

«1. Το δικαίωμα που προβλέπεται στο άρθρο 7 ισχύει για τις βάσεις δεδομένων των οποίων οι κατασκευαστές ή οι δικαιούχοι είναι υπήκοοι κράτους μέλους ή έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο έδαφος της Κοινότητας.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται επίσης στις εταιρείες και τις επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία κράτους μέλους και οι οποίες έχουν την καταστατική τους έδρα, την κεντρική τους διοίκηση ή την κύρια εγκατάστασή τους εντός της Κοινότητας 7 ωστόσο, όταν ή συγκεκριμένη εταιρεία ή επιχείρηση έχει μόνον την καταστατική της έδρα στο έδαφος της Κοινότητας, οι δραστηριότητές της πρέπει να συνδέονται πραγματικά και αδιάλειπτα με την οικονομία ενός από τα κράτη μέλη.»

¹²² [https://en.wikipedia.org/wiki/Server_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Server_(computing)): «Διακομιστής ή εξυπηρετητής (αγγλ.: server) είναι υλικό ή/και λογισμικό που αναλαμβάνει την παροχή διάφορων υπηρεσιών, «εξυπηρετώντας» αιτήσεις άλλων

πράξεων ανίχνευσης ιστού (“web crawling”)¹²³ και αποθήκευσης αποτελεσμάτων αναζήτησης από τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτυακής αναζήτησης, καθώς οι πράξεις αυτές υπάγονται στην έννοια της αναπαραγωγής και επομένως, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου. Για την εξουσία της κατ’ αίτηση διάθεσης στο κοινό, σημειώτεο ότι συμπεριλαμβάνεται στο δικαίωμα «ομπρέλα» της δημόσιας παρουσίασης/διάθεσης έργων και άλλου προστατευόμενου περιεχομένου, με το οποίο τα έργα καθίστανται προσιτά στο κοινό με τρόπο, ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά, όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος¹²⁴.

Πάροχοι υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας που αφορούν το νέο συγγενικό δικαίωμα αποτελούν για παράδειγμα οι μηχανές αναζήτησης, οι news aggregators, τα ηλεκτρονικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης κ.ά., ενώ ο ορισμός της έννοιας «υπηρεσία» έχει ήδη δοθεί από τον ενωσιακό νομοθέτη στο 1 παρ. 1 στοιχείο β’ της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535¹²⁵, όπου ως «υπηρεσία» ορίζεται κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα, εξ αποστάσεως, ήτοι χωρίς τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι ταυτόχρονα παρόντα, και κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών, δηλαδή παρέχεται με μετάδοση δεδομένων κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας.

Παράλληλα, ο ενωσιακός νομοθέτης προβλέπει στα τρία τελευταία εδάφια της 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 15 της Οδηγίας 2019/790 τρεις εξαιρέσεις στις εξουσίες που παρέχει στους εκδότες τύπου.

Αρχικά, με το εδάφιο β’, επιτρέπει τις ιδιωτικές ή μη εμπορικές χρήσεις των εκδόσεων τύπου από μεμονωμένους χρήστες. Η διατύπωση αυτή δημιουργεί ερμηνευτικό πρόβλημα, καθώς δεν διευκρινίζεται αν στις ιδιωτικές/μη εμπορικές χρήσεις

προγραμμάτων, γνωστών ως πελάτες (clients) που μπορούν να τρέχουν στον ίδιο υπολογιστή ή σε σύνδεση μέσω δικτύου».

¹²³ https://en.wikipedia.org/wiki/Web_crawler: «Web crawler ή ανιχνευτής Ιστού ή spider ή spiderbot, είναι ένα διαδικτυακό ρομπότ, που περιηγείται συστηματικά τον Παγκόσμιο Ιστό και συνήθως λειτουργεί από μηχανές αναζήτησης με σκοπό την ευρετηρίαση Ιστού (web spidering)».

¹²⁴ βλ. Άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29/EK, αλλά και άρθρο 8 για την εξουσία διάθεσης της Συνθήκης WIPO της 20/12/1996 για την πνευματική ιδιοκτησία.

¹²⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, ΕΕ L 241, 17.09.2015, διαθέσιμη σε: www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32015L1535.

συμπεριλαμβάνονται οι αναρτήσεις μεμονωμένων χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (“social media”). Στο σημείο αυτό, χρήζει αναφοράς η σημαντική επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διάδοση της ενημέρωσης στην εποχή μας, καθώς οι χρήστες των μέσων αυτών συχνά αναρτούν στους προσωπικούς τους λογαριασμούς δημοσιογραφικά δημοσιεύματα, καταλαμβάνοντας τον ρόλο «ειδησεογραφικού πρακτορείου» για τους ακολούθους τους¹²⁶. Από τη μία πλευρά, λοιπόν, στην αιτιολογική σκέψη 55 της Οδηγίας αναφέρεται ότι οι ιδιωτικές ή μη εμπορικές χρήσεις των εκδόσεων τύπου από μεμονωμένους χρήστες, όπως όταν οι τελευταίοι μοιράζονται (“sharing”) δημοσιεύματα του τύπου στο διαδίκτυο, επιτρέπονται. Η πράξη αυτή (“share”)¹²⁷ παραπέμπει στην πράξη διαμοιρασμού περιεχομένου, η οποία συναντάται κατά κόρον στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι βούληση του ενωσιακού νομοθέτη αποτελεί να επιτρέπει τις μη εμπορικές αναρτήσεις μεμονωμένων χρηστών σε αυτά. Από την άλλη, στο άρθρο 17 παρ. 1 της Οδηγίας 2019/790 για τη χρήση προστατευόμενου περιεχομένου από παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου, ορίζεται ότι, στο πλαίσιο της Οδηγίας, οι πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου εκτελούν μια πράξη παρουσίασης ή πράξη διάθεσης στο κοινό, όταν παρέχουν πρόσβαση στο κοινό σε προστατευόμενα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας ή άλλα αντικείμενα προστασίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες τους. Από την παράγραφο αυτή θα μπορούσε, σε αντίθεση με την αιτιολογική σκέψη 55, να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι αναρτήσεις των χρηστών, ως πράξη παρουσίασης ή πράξη διάθεσης στο κοινό, υπάγονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 15 της Οδηγίας και δεν εξαιρούνται ως ιδιωτικές ή μη εμπορικές χρήσεις των εκδόσεων τύπου, ενώ την ευθύνη των αναρτήσεων αναλαμβάνει ο φορέας της επιχείρησης του κοινωνικού δικτύου. Σημειωτέο, δε, ότι στο άρθρο 17 παρ. 1 εδάφιο β’¹²⁸ της Οδηγίας δεν αναφέρονται ρητά τα πρόσωπα από τα οποία ο πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου πρέπει να λάβει άδεια προκειμένου να εκτελέσει τις πράξεις του εδαφίου α’. Ωστόσο, αυτό

¹²⁶ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 799.

¹²⁷ Το αναφερόμενο “share” στο αγγλικό κείμενο της Οδηγίας 2019/790.

¹²⁸ «...Ως εκ τούτου, ένας πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου πρέπει να λαμβάνει άδεια από τους δικαιούχους που αναφέρονται στο άρθρο 3 παράγραφοι 1 και 2 της οδηγίας 2001/29/EK, για παράδειγμα μέσω της σύναψης συμφωνίας για χορήγηση άδειας, προκειμένου να παρουσιάσει ή να καταστήσει διαθέσιμα στο κοινό έργα ή άλλα αντικείμενα προστασίας.».

θα πρέπει να ερμηνευτεί ως τυχαία παράλειψη του ενωσιακού νομοθέτη, και όχι ως βούληση αυτού εξαίρεσης του νέου συγγενικού δικαιώματος του άρθρου 15 από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 17.

Στη συνέχεια, στο εδάφιο γ' της 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 15 της Οδηγίας, ο ενωσιακός νομοθέτης εξαιρεί ρητά από το πεδίο εφαρμογής του α' εδαφίου τις πράξεις τοποθέτησης υπερσυνδέσμων ("hyperlinks")¹²⁹ προς το εκάστοτε δημοσίευμα. Το ζήτημα της παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τη χρήση υπερσυνδέσμων έχει απασχολήσει επανειλημμένα το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καθοριστική για το ευρωπαϊκό νομολογιακό κεκτημένο αποτελεί η απόφαση Svensson ΔΕΕ [C-466/12]¹³⁰, στην οποία το δικαστήριο, διαφωνώντας με την παρεχόμενη σε αυτό γνωμοδότηση¹³¹, καταλήγει στο πόρισμα ότι η εισαγωγή υπερσυνδέσμων από τον διαχειριστή μιας ιστοσελίδας δεν παραβιάζει το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό, εφόσον η ιστοσελίδα με το προστατευόμενο έργο, στην οποία οδηγεί ο υπερσύνδεσμος, ήταν ούτως ή άλλως ελεύθερα προσβάσιμη σε οποιονδήποτε χρήστη του διαδικτύου¹³². Η τοποθέτηση, δηλαδή, υπερσυνδέσμων ("hyperlinking") μπορεί να παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αν το προστατευόμενο περιεχόμενο, στο οποίο οδηγεί ο υπερσύνδεσμος, δεν ήταν ήδη ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο με τη συναίνεση του δικαιούχου¹³³. Την θέση αυτή επανέλαβε, παγίωσε και αποπειράθηκε να εξειδικεύσει το ΔΕΕ στην GS Media [C-160/15]¹³⁴, με την οποία χαρακτηρίζει την τοποθέτηση

¹²⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Hyperlink>: «Στην πληροφορική, ένας υπερσύνδεσμος είναι μια ψηφιακή αναφορά σε δεδομένα που ο χρήστης μπορεί να ακολουθήσει ή να καθοδηγηθεί κάνοντας κλικ ή πατώντας. Ένας υπερσύνδεσμος παραπέμπει σε ένα ολόκληρο έγγραφο ή σε ένα συγκεκριμένο στοιχείο μέσα σε ένα έγγραφο.»

¹³⁰ Nils Svensson and Others v Retriever Sverige AB, διαθέσιμη σε:

www.curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-466/12.

¹³¹ Από 15.02.2014 γνώμη της European Copyright Society, διαθέσιμη σε:

www.europeancopyrightsociety.org/opinion-on-the-reference-to-the-cjeu-in-case-c-46612-svensson/

¹³² Γ. Παραμυθιώτης, Παρατηρήσεις στην απόφαση Svensson του ΔικΕΕ [C-466/12] - Η τοποθέτηση υπερσυνδέσμων ως παρουσίαση του έργου στο κοινό, ΧρΙΔ 2014, σελ. 135

¹³³ Ομοίως και στην C-348/13 ΔΕΕ BestWater International (BestWater International GmbH v Michael Mebes and Stefan Potsch), για την αντιμετώπιση του "framing", ήτοι την τεχνική χάρη στην οποία η οθόνη μπορεί να χωριστεί σε περισσότερα μέρη και καθένα τους να εμφανίζει αυτοτελώς μια διαφορετική ιστοσελίδα ή έναν διαφορετικό πόρο διαδικτύου, διαθέσιμη σε:

www.curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&td=ALL&num=C-348/13

¹³⁴ GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others, διαθέσιμη σε:

υπερσυνδέσμων ως πράξη που μπορεί να συνιστά παρουσίαση του έργου στο κοινό, παρά τις έντονες επικρίσεις¹³⁵, δημιουργώντας μάλιστα ένα σχήμα ευθύνης, σύμφωνα με το οποίο το παράνομο της τοποθέτησης υπερσυνδέσμου θα κρίνεται ανά περίπτωση και αφού ληφθούν υπόψη ο κερδοσκοπικός ή μη χαρακτήρας της τοποθέτησης υπερσυνδέσμων και η γνώση της έλλειψης άδειας για την αρχική παρουσίαση¹³⁶.

Περαιτέρω, στο εδάφιο δ' της 1^{ης} παραγράφου του ίδιου άρθρου εισάγεται η τρίτη εξαίρεση από την προστασία του εδαφίου α', η οποία αφορά στις χρήσεις μεμονωμένων λέξεων ή πολύ σύντομων αποσπασμάτων εκδόσεων τύπου, δημιουργώντας ωστόσο ερωτήματα αναφορικά με τον καθορισμό της έκτασης του πολύ σύντομου αποσπάσματος, ζήτημα που αναμένεται να κληθεί να λύσει το ΔΕΕ στο μέλλον. Πάντως, από το πνεύμα του εδαφίου, λογικά προκύπτει ότι η προστασία του εδαφίου α' για τον δικαιούχο του νέου συγγενικού δικαιώματος εκδότη τύπου ενεργοποιείται όταν «*το απόσπασμα που χρησιμοποιεί ο πάροχος υπηρεσιών έχει τέτοια έκταση και περιεχόμενο, ώστε να ικανοποιεί την ανάγκη του αναγνώστη για ενημέρωση, επομένως αποτρέπει την επίσκεψή του στην ιστοσελίδα του εκδότη*»¹³⁷.

Τελευταία εξαίρεση από την προστασία του εδαφίου α' του άρθρου 15 παρ. 1 της Οδηγίας 2019/790 προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 57, με την οποία εξειδικεύεται η πρώτη παράγραφος του άρθρου 15. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι τα δικαιώματα που χορηγούνται στους εκδότες τύπου δεν θα πρέπει να επεκτείνονται σε απλά γεγονότα που αναφέρονται στα δημοσιεύματα του τύπου. Σε συμφωνία, λοιπόν, με τη γενική αρχή του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, οι απλές ειδήσεις και τα γεγονότα, στο πλαίσιο του δικαιώματος στην πληροφόρηση και τηρουμένης της ελευθερίας έκφρασης, δεν μπορούν

www.curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-160/15

¹³⁵ Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Melchior Wathelet της 7ης Απριλίου 2016 για την υπόθεση C-160/15 (GS Media BV κατά Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker), όπου κρίνει ότι οι υπερσύνδεσμοι δεν επικοινωνούν ήδη ελεύθερα προσβάσιμα έργα, διαθέσιμο σε:

www.curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=175626&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=357222

¹³⁶ Γ. Παραμυθιώτης, Παρατηρήσεις στην απόφαση ΔικΕΕ C-160/15 – GS Media, διαθέσιμο σε: www.lawspot.gr/nomika-blogs/giannos_paramythiotis/dikastirio-ee-oloi-oi-hristes-toy-internet-en-dynamei-paravates?lspt_destination=upgrade

¹³⁷ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 805.

να γίνουν αντικείμενο μονοπωλίου, όπως εξάλλου προβλέπεται και στην Οδηγία 2001/29 στο άρθρο 5 παρ. 3 στοιχείο γ', στην οποία παραπέμπει η τρίτη παράγραφος του άρθρου 15 της Οδηγίας 2019/790.

4.3.3.5 Διάρκεια

Αναφορικά με τη διάρκεια του παρεχόμενου με την 1^η παράγραφο του άρθρου 15 νέου συγγενικού δικαιώματος στους εκδότες τύπου, στην παράγραφο 4 εδάφιο α' αυτή ορίζεται στα 2 έτη με την περίοδο αυτή να υπολογίζεται από την 1^η Ιανουαρίου του έτους που έπεται της ημερομηνίας δημοσίευσης της εν λόγω έκδοσης τύπου. Η διάταξη δεν έχει αναδρομική εφαρμογή, αλλά αφορά τις εκδόσεις τύπου που δημοσιεύτηκαν από την 6^η Ιουνίου 2019 και έπειτα (εδάφιο β'). Χρήζει αναφοράς ότι κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων της Οδηγίας 2019/790, η διάταξη προέβλεπε 20ετή διάρκεια προστασίας (άρθρο 11 παρ. 4 Πρότασης Οδηγίας), ενώ η διατύπωση αυτή αντιμετώπισε έντονη κριτική από ενώσεις και ακαδημαϊκούς, οι οποίοι χαρακτήρισαν σε ανοικτή επιστολή τους προς μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης την πρόβλεψη αυτή ως αδικαιολόγητα μεγάλο χρονικό διάστημα, στη διάρκεια του οποίου κάθε τυχόν δημοσίευμα θα έχει χάσει την αξία του ως «είδηση» και η έκδοση τύπου θα έχει καταστεί ανεπίκαιρη¹³⁸. Πράγματι, η ενημερωτική φύση των εκδόσεων τύπου τις καθιστά ανεπίκαιρες σε σύντομο χρονικό διάστημα από τη δημοσίευσή τους ενώ η χρήση τους σε απομακρυσμένο από την ημερομηνία δημοσίευσης χρονικό σημείο θα αφορά μάλλον λόγους διαφορετικούς της ενημέρωσης του κοινού (π.χ. τήρηση αρχείου, ιστορική έρευνα), επομένως θα διαφεύγει του πεδίου δράσης των εκδοτών τύπου στην αγορά¹³⁹.

4.3.3.6 Συμμετοχή των δημιουργών στα έσοδα

Με την παράγραφο 5 του άρθρου 15 της Οδηγίας 2019/790 προβλέπεται η συμμετοχή των δημιουργών έργων που έχουν ενσωματωθεί σε έκδοση τύπου στα έσοδα που αποκομίζουν οι εκδότες τύπου, με την απόδοση στους πρώτους κατάλληλου μεριδίου

¹³⁸ Μεταρρυθμιστικές προτάσεις της ΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα ακατάλληλες για την ψηφιακή εποχή (Ανοικτή επιστολή προς τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), από 24.02.2017, διαθέσιμη σε (στα αγγλικά):

www.create.ac.uk/wp-content/uploads/2017/02/OpenLetter_EU_Copyright_Reform_24_02_2017.pdf

¹³⁹ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 806.

των εσόδων για τη χρήση των έργων τους από παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Με την διάταξη αυτή, εισάγεται μια νέα αξιόση ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών έργων, που δεν απορρέει από την άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά προκύπτει στο πλαίσιο άσκησης συγγενικού δικαιώματος τρίτου, ήτοι του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου.

Αν και ο ενωσιακός νομοθέτης επιχειρεί με την διάταξη αυτή να διασφαλίσει τη δίκαιη αμοιβή των δημιουργών, αλλά και την παράλληλη με την πνευματική ιδιοκτησία λειτουργία του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου, χωρίς να θίγει τα δικαιώματα των δημιουργών, δεν αποφεύγει την δημιουργία ερμηνευτικών ζητημάτων, όπως την εξακρίβωση του όρου «κατάλληλο μερίδιο», αν χωρεί παραίτηση από την προβλεπόμενη με τη διάταξη απαίτηση ή με ποιον τρόπο θα επηρέαζε τυχόν παραίτηση των εκδοτών τύπου από το νέο συγγενικό δικαίωμά τους την προσδοκία κατάλληλου μεριδίου από τα έσοδα από τον εκάστοτε δημιουργό κ.ά..

Στο σημείο αυτό, χρήζει αναφοράς το άρθρο 18 της Οδηγίας 2019/790, με τη συνδρομή του οποίου φαίνεται να επιλύονται κάποια από τα παραπάνω ερμηνευτικά κενά. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 18 καθιερώνεται η αρχή της δέουσας και αναλογικής αμοιβής των δημιουργών από την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμετάλλευσης των έργων τους, δημιουργώντας το κατάλληλο έδαφος για δικαιότερες αμοιβές σε όλους τους δημιουργούς και ερμηνευτές. Σημειωτέο δε ότι η εν λόγω διάταξη δεν περιλαμβανόταν στην αρχική πρόταση για την ψήφιση της Οδηγίας, αλλά προστέθηκε κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων λόγω έντονων αντιδράσεων, πιέσεων και κριτικής.

4.3.3.7 Αξιώσεις δίκαιης αποζημίωσης

Με το άρθρο 16 της Οδηγίας 2019/790 εισάγεται, τέλος, ρητά η νομική βάση για το δικαίωμα του εκδότη σε μερίδιο αποζημίωσης για τη χρήση έργου, για το οποίο ο δημιουργός έχει μεταβιβάσει ή έχει χορηγήσει άδεια εκμετάλλευσης δικαιώματος σε αυτόν, χωρίς το δικαίωμα αυτό να θίγει υφιστάμενες ή και μελλοντικές ρυθμίσεις στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών που αφορούν τα δικαιώματα δημόσιου δανεισμού.

4.3.4 Μια πρώτη εφαρμογή του δικαιώματος των εκδοτών τύπου: το παράδειγμα της Γαλλίας¹⁴⁰

Η Γαλλία ενσωμάτωσε πολύ σύντομα την Οδηγία 2019/790 και το νέο δικαίωμα των εκδοτών τύπου στο εθνικό της δίκαιο¹⁴¹, ενώ πολύ σύντομα ακολούθησε και μια απόφαση της Γαλλικής Αρχής Ανταγωνισμού (Autorité de la concurrence), η οποία έχει ως στόχο να αναγκάσει τη Google να διαπραγματευτεί με τους εκδότες τύπου και τα νέα πρακτορεία για να συμφωνήσουν αμοιβή για την επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου τους.

Όσον αφορά, λοιπόν, στη γαλλική μεταφορά της Οδηγίας 2019/790, εισήχθησαν στο Βιβλίο του Κώδικα πνευματικής ιδιοκτησίας (Code de la propriété intellectuelle), που είναι αφιερωμένο στα συγγενικά δικαιώματα, δύο νέες διατάξεις για το νέο συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου (δικαιώματα των εκδοτών τύπου και των πρακτορείων ειδήσεων¹⁴²). Στο νέο άρθρο L211-3-1 διευκρινίζεται ότι, προκειμένου να διαφυλαχθεί η αποτελεσματικότητα του νέου συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου, η χρήση «πολύ σύντομων αποσπασμάτων μιας δημοσίευσης στον τύπο» δεν αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος, εάν υποκαθιστά τη δημοσίευση στον τύπο ή απαλλάσσει τον αναγνώστη από την παραπομπή σε αυτήν¹⁴³. Στο άρθρο L218-4, ορίζεται ο τρόπος και τίθενται τα κριτήρια για τον καθορισμό της αμοιβής από την εκμετάλλευση μιας δημοσίευσης τύπου. Συγκεκριμένα, η αποζημίωση αυτή βασίζεται στο άμεσο ή έμμεσο έσοδο που προκύπτει από την εκμετάλλευση μιας δημοσίευσης τύπου. Επιπλέον,

¹⁴⁰ Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), σελ. 13-16.

¹⁴¹ Γαλλικός νόμος 2019-775, από 24 Ιουλίου 2019, of 24 July 2019, με τον οποίο δημιουργείται ένα συγγενικό δικαίωμα προς όφελος των πρακτορείων τύπου και των εκδοτών τύπου. Για την επιλογή του Γάλλου νομοθέτη να εισάγει μέρη της Οδηγίας 2019/790 σε ξεχωριστά νομοθετήματα, βλ. την παρακολούθηση της εφαρμογής της Communia (Communia Implementation Tracker) (n. 56), στο: <https://www.notion.so/Francede309aa9cdb040e4a72d58cb9749ff18>.

¹⁴² “Droits des éditeurs de presse et des agences de presse”.

¹⁴³ “Cette efficacité est notamment affectée lorsque l'utilisation de très courts extraits se substitue à la publication de presse elle-même ou dispense le lecteur de s'y référer” (Η αποτελεσματικότητα αυτή επηρεάζεται ιδιαίτερα, όταν η χρήση πολύ σύντομων αποσπασμάτων αντικαθιστά την ίδια τη δημοσίευση στον τύπο ή απαλλάσσει τον αναγνώστη από την παραπομπή σε αυτήν).

η αμοιβή καθορίζεται με βάση τρία κριτήρια. Τα δύο πρώτα κριτήρια αφορούν τη θέση του εκδότη, δηλαδή (i) τις επενδύσεις του εκδότη τύπου και (ii) τη συμβολή της έκδοσης τύπου στην πολιτική και γενική πληροφόρηση. Το τρίτο (iii) κριτήριο, τέλος, αναφέρεται στη σημασία της αξιοποίησης της δημοσίευσης τύπου από τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών. Για το σκοπό αυτό, το άρθρο L218-4 επιβάλλει στους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών ορισμένες υποχρεώσεις πληροφόρησης και διαφάνειας κατά τις διαπραγματεύσεις με τους εκδότες τύπου. Ειδικότερα, πρέπει να παρέχουν λεπτομέρειες για όλα τα στοιχεία που σχετίζονται με τη χρήση των δημοσιεύσεων τύπου από τους χρήστες τους, καθώς και όλα τα άλλα στοιχεία που είναι χρήσιμα για τη διαφανή αξιολόγηση του επιπέδου της αμοιβής. Τέλος, παρά τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές για πιο διαφανείς διαπραγματεύσεις, η γαλλική νομοθεσία δεν φαίνεται να εμποδίζει τους εκδότες τύπου να χορηγούν δωρεάν άδειες χρήσης σε παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών.

Με τη θέση σε ισχύ του γαλλικού νόμου, προκειμένου να συμμορφωθεί με το νέο δικαίωμα που προβλέπεται στο γαλλικό δίκαιο, η Google αποφάσισε μονομερώς να μην εμφανίζει πλέον αποσπάσματα άρθρων, φωτογραφίες κ.ά. στο πλαίσιο των διαφόρων υπηρεσιών της (Google Search, Google News και Discover), εκτός εάν οι εκδότες της παρέχουν την άδεια χρήσης τους¹⁴⁴. Η Google παρείχε ορισμένα τεχνολογικά εργαλεία (π.χ. τμήματα κώδικα) που επέτρεπαν στους εκδότες να επιτρέπουν τη χρήση του περιεχομένου τους, καθώς και την έκταση της επιτρεπόμενης χρήσης. Παρ' όλα αυτά, προκειμένου να διασφαλίσει τη λειτουργία της και σύμφωνα με τις πολιτικές των υπηρεσιών της, η Google επιβεβαίωσε την πολιτική της να μην αμείβει τους εκδότες¹⁴⁵, ενώ συνέχισε να χρησιμοποιεί τους τίτλους των άρθρων εκδόσεων τύπου στο πλαίσιο των υπηρεσιών της, χωρίς να ζητά την εκ των προτέρων συγκατάθεση των εκδοτών, θεωρώντας ότι οι χρήσεις αυτές εξαιρούνται από το σχετικό δικαίωμα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η πλειονότητα των εκδοτών τύπου στη Γαλλία να επιτρέψει δωρεάν χρήση του περιεχομένου, με τους περισσότερους από αυτούς να επιτρέπουν στην Google να

¹⁴⁴ Βλ. το Δελτίο Τύπου της Γαλλικής Αρχής Ανταγωνισμού, διαθέσιμο (στα αγγλικά): www.autoritedelaconurrence.fr/en/communiqués-de-presse/related-rights-autorite-has-granted-requests-urgent-interim-measures

¹⁴⁵ Βλ. την απόφαση 9ης Απριλίου 2020 της Γαλλικής Αρχής Ανταγωνισμού, n. 20-MC-01, σχετικά με τις αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων που υπέβαλαν το Syndicat des éditeurs de la presse magazine, η Alliance de la presse d'information générale και άλλοι και το Agence France-Presse, σελ. 29, διαθέσιμη (στα γαλλικά): https://www.autoritedelaconurrence.fr/sites/default/files/integral_texts/2020-04/20mc01.pdf.

εμφανίζει το μέγιστο μήκος των αποσπασμάτων κειμένου, τη μέγιστη ποιότητα των φωτογραφιών και το μέγιστο μήκος των προεπισκοπήσεων βίντεο¹⁴⁶. Από την άλλη πλευρά, οι εκδότες που δεν επέτρεψαν τέτοιες χρήσεις στην Google έχασαν ένα ποσοστό 26% έως και 90% της ανακατευθυνόμενης επισκεψιμότητας στις ιστοσελίδες τους¹⁴⁷.

Επακόλουθα, τα συνδικάτα που εκπροσωπούν τους εκδότες τύπου και το Agence France-Presse εξέδωσαν καταγγελία και η Γαλλική Αρχή Ανταγωνισμού, σε απόφασή της τον Απρίλιο του 2020, διαπίστωσε ότι η συμπεριφορά της Google ήταν πιθανό να συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης¹⁴⁸. Μάλιστα, λόγω της ύπαρξης πιθανής σοβαρής και άμεσης ζημίας του τύπου, η ίδια Αρχή διέταξε επείγοντα προσωρινά μέτρα, απαιτώντας από την Google, να διεξάγει διαπραγματεύσεις με καλή πίστη με τους εκδότες και τα πρακτορεία ειδήσεων σχετικά με την αμοιβή για την επαναχρησιμοποίηση των δημοσιεύσεών τους, εντός τριών μηνών, απαιτώντας οι διαπραγματεύσεις να καταλήξουν πράγματι σε πρόταση αμοιβής από την Google, σύμφωνα με διαφανή, αντικειμενικά και αμερόληπτα κριτήρια¹⁴⁹.

Όπως είναι εμφανές, τα τιθέμενα ζητήματα από την υιοθέτηση της Οδηγίας 2019/790, σύμφωνα με το γαλλικό μοντέλο, απέχουν πολύ από το να διευθετηθούν. Αν και η γαλλική εκδοχή του συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου δεν παρέχει ρητά το δικαίωμα να λαμβάνουν δίκαιη αμοιβή ή να επιβάλλουν στους ομολόγους τους υποχρέωση σύναψης σύμβασης, τα μέτρα αυτά μπορούν εκ των πραγμάτων να επιβληθούν υπό το πρίσμα της «ειδικής ευθύνης» των ψηφιακών πλατφορμών που κατέχουν θέση ισχύος. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ότι η φύση του προβλήματος που εντοπίζεται αφορά στη ρύθμιση της σχέσης μεταξύ πλατφόρμας και επιχείρησης έκδοσης τύπου, δηλαδή τη ρύθμιση της σχέσης μιας ειδικής κατηγορίας επιχειρήσεων με πλατφόρμες που, λόγω των δικτυακών τους αποτελεσμάτων, μπορούν να θεωρηθούν ως «φύλακες πληροφοριών»¹⁵⁰. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, προκύπτει ότι η υποχρέωση διαφάνειας και οι

¹⁴⁶ Ο.π., σελ. 31.

¹⁴⁷ Ο.π., σελ. 33.

¹⁴⁸ Ο.π..

¹⁴⁹ Η διαπραγμάτευση αυτή πρέπει να καλύπτει αναδρομικά τα τέλη που οφείλονται από την έναρξη ισχύος του νόμου στις 24 Οκτωβρίου 2019, βλ. Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), σελ. 15.

¹⁵⁰ “information gatekeepers”, ό.π., σελ. 16.

κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό της αμοιβής αποτελούν τυπικά παραδείγματα κανονισμών δημοσιοποίησης που χρησιμοποιούνται για την αποκατάσταση των ασυμμετριών στη διαπραγματευτική δύναμη.

Σύνοψη - Παρατηρήσεις

Η εντατική εθνική και ενωσιακή νομοθετική δραστηριότητα στο πλαίσιο του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως τα τελευταία χρόνια, καθιστά αναμφισβήτητη την αλληλεπίδραση και κυρίως την εξάρτηση του κλάδου αυτού του δικαίου από την εξέλιξη της τεχνολογίας, καθώς προκύπτουν διαρκώς νέα δεδομένα, τα οποία συμβάλλουν στην εύρεση νέων τρόπων παραγωγής, διάδοσης και εκμετάλλευσης των πνευματικών έργων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πρωτόγνωρων καταστάσεων, οι οποίες χρήζουν άμεσης επέμβασης του νομοθέτη σε εθνικό ή ενωσιακό επίπεδο, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου.

Χρήζει επισήμανσης, ωστόσο, ότι η εισαγωγή νέων δικαιωμάτων, όπως το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών (τύπου), εγείρει προβληματισμούς στην επιστημονική κοινότητα αναφορικά με την ερμηνεία και οριοθέτηση των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και λόγω του περαιτέρω κατακερματισμού του συστήματος πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν θα ήταν αποδεκτό εάν ένα νέο δικαίωμα χρησιμοποιούνταν για την καταστρατήγηση βασικών αρχών του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με τα όρια της οικειοποίησης πληροφοριών¹⁵¹. Πράγματι, η εισαγωγή νέων δικαιωμάτων για τους εκδότες ελλοχεύει κινδύνους, καθώς μπορεί να επηρεάσει, παραδείγματος χάρη, την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία της άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας¹⁵². Εξίσου, από την άλλη πλευρά, η μη εξουσιοδοτημένη χρήση ειδησεογραφικού και εκδοτικού υλικού από τρίτους έχει συχνά προκαλέσει ανησυχίες¹⁵³.

¹⁵¹ Scalzini, Silvia, Το νέο συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες Τύπου: Ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός;, 31 Ιουλίου 2020, Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), σελ. 17

¹⁵² Για μια συζήτηση των επιχειρημάτων υπέρ και κατά της θέσπισης των νέων συγγενικών δικαιωμάτων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, βλ. ενδεικτικά Thomas Höppner, Martin Kretschmer και Raquel Xalabarder, Δημόσιες διαλέξεις του CREATE σχετικά με το προτεινόμενο δικαίωμα της ΕΕ για τους εκδότες του Τύπου, European Intellectual Property Review, 2017, 39 (10) EIPR 607.

¹⁵³ Για μια ανάλυση από διεθνή σκοπιά, βλ. ενδεικτικά Sam Ricketson και Jane Ginsburg, Πνευματική ιδιοκτησία στις ειδήσεις; Γιατί όχι;, 2 Μαΐου 2016, Sam Ricketson και Megan Richardson, eds., Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment (Edward Elgar 2016, Forthcoming), U of Melbourne Legal Studies Research Paper, Columbia Public Law Research Paper No. 14-511, διαθέσιμο σε SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2773797>.

Παράλληλα, σημειωτέο ότι από τη συζήτηση και ιδίως από την έναρξη ισχύος της Οδηγίας 2019/790, η οποία αποτελεί μια προσπάθεια σε ενωσιακό επίπεδο για ριζική αναδιάρθρωση του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, εντείνονται οι προσπάθειες να περιοριστούν οι ανησυχίες που εγείρονται από τις εισαγόμενες με αυτή νέες ρυθμίσεις. Η βιωσιμότητα των νέων νομοθετικών επιλογών και της ίδιας της Οδηγίας 2019/790 θα κριθεί από την επιτυχία ενσωμάτωσής της από τα κράτη μέλη, την επιτυχή ή όχι νομολογιακή επίλυση των ήδη εμφανών ερμηνευτικών ζητημάτων, αλλά και με το πέρασμα του χρόνου. Είναι εμφανές, όμως, ότι πλέον ο ενωσιακός νομοθέτης τείνει να επέμβει δραστικότερα και επιδιώκει την εναρμόνιση των εθνικών δικαίων πνευματικής ιδιοκτησίας των κρατών μελών, επιχειρώντας να ανταποκριθεί και να προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες της ψηφιακής εποχής.

Τέλος, η εισαγωγή του νέου συγγενικού δικαιώματος εκδοτών τύπου αποσκοπεί τόσο στη στήριξη της βιωσιμότητας του τύπου, προσπαθώντας να εγκαθιδρύσει ισορροπία στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργείται μεταξύ ψηφιακών υπηρεσιών και εκδοτών, όσο και στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου για τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών. Η βούληση αυτή του ενωσιακού νομοθέτη είναι κρίσιμο να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της νέας διάταξης σε ενωσιακό επίπεδο, αλλά και κατά την ενσωμάτωσή της από τα εθνικά δίκαια, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν αποτελέσματα που θα είχαν αντίκτυπο στην άσκηση ελευθεριών, όπως η ελευθερία της πληροφόρησης και της έκφρασης, ή θα εμπόδιζαν την ανάπτυξη καινοτόμων νέων τεχνολογιών και επιγραμμικών υπηρεσιών¹⁵⁴.

Συνολικά, από το σύνολο της παρούσας εργασίας οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η εισαγωγή ενός συγγενικού δικαιώματος που αφορά την προστασία των εκδοτών (τύπου) έχει εμφανή αντίκτυπο στην ανταγωνιστική δυναμική, είτε μεταξύ εκδοτών και δημιουργών, είτε μεταξύ εκδοτών τύπου και παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών, ενώ δημιουργεί απαιτήσεις για συνεχή έλεγχο της αλληλεπίδρασης μεταξύ του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων με το δίκαιο του ανταγωνισμού.

¹⁵⁴ Βλ. ενδεικτικά Senftleben, M., Kerk, M., Buiten, M. κ.ά., *Νέα Δικαιώματα ή Νέα Επιχειρηματικά Μοντέλα; Μια έρευνα για το μέλλον των εκδόσεων στην ψηφιακή εποχή*, IIC 48, 2017, σελ. 538–561, <https://doi.org/10.1007/s40319-017-0605-y>.

Παράρτημα Α

Παρακάτω παρατίθεται αυτούσια σύμβαση μεταξύ ελληνικού εκδοτικού οίκου και συγγραφέα, που αφορά την έκδοση λογοτεχνικού έργου, το οποίο εμπεριέχει και φωτογραφικό υλικό του τελευταίου, ως υλικό υποστήριξης της παρούσας.

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ (Σύμβαση έκδοσης βιβλίου)

Σήμερα, ημέρα, καταρτίζεται στη σύμβαση, της οποίας το περιεχόμενο και τα μερικότερα σημεία αποτελούν τη γνήσια και ακριβή βούληση αυτών που υπογράφουν τη συμφωνία, δηλαδή:

α) Των Εκδόσεων

β) Του

Ο πρώτος συμβαλλόμενος θα αποκαλείται στη συνέχεια **Εκδότης** και ο δεύτερος **Συγγραφέας**. Μεταξύ των συμβαλλομένων συμφωνούνται, συνομολογούνται και γίνονται αμοιβαίως δεκτά τα ακόλουθα:

1^ο) Αντικείμενο της συμφωνίας είναι η έκδοση σε μορφή βιβλίου στην ελληνική γλώσσα από τον πρώτο συμβαλλόμενο Εκδότη, το έργο του δεύτερου συμβαλλόμενου Συγγραφέα, με τίτλο «.....». Ο συγκεκριμένος τίτλος ενδέχεται να αλλάξει μετά από έρευνα του εκδοτικού οίκου, για τη βέλτιστη εμπορική προώθηση του βιβλίου. Το τμήμα προώθησης του εκδοτικού οίκου είναι υπεύθυνο για την τελική απόφαση σχετικά με τον τίτλο του συγγράμματος, το οποίο ως τμήμα λαμβάνει υπόψη του τη γνώμη του ατελιέ και του εμπορικού τμήματος του εκδοτικού οίκου και μπορεί να προχωρήσει στην αλλαγή μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του Συγγραφέα.

2^ο) Με την παρούσα σύμβαση ο δεύτερος από τους συμβαλλόμενους με την ιδιότητα του αποκλειστικού δικαιούχου των πνευματικών και εμπορικών δικαιωμάτων του έργου του παραχωρεί στον πρώτο συμβαλλόμενο Εκδότη, μεταβιβάζει και εκχωρεί το δικαίωμα της έκδοσης, κυκλοφορίας και εμπορίας στην Ελλάδα, την Κύπρο και στους ομογενείς του εξωτερικού παγκοσμίως αποκλειστικά στην Ελληνική γλώσσα. Τα παραπάνω ισχύουν υπό τους εξής ειδικότερους όρους και συμφωνίες και πάντα με την σύμφωνη γνώμη και γραπτή συναίνεση του Συγγραφέα.

2.1) Η έκδοση του έργου θα κυκλοφορήσει με την τεχνική, καλλιτεχνική και εμπορική ευθύνη του Εκδότη. Το τελικό εξώφυλλο του βιβλίου, καθώς και τα επιμέρους στοιχεία που θα εμφανίζονται σε αυτό, υπόκεινται στην τελική απόφαση του Εκδότη, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη του Συγγραφέα, του ατελιέ και του τμήματος προώθησης του εκδοτικού οίκου. Ο Εκδότης οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη του την αισθητική προσέγγιση του Συγγραφέα πριν την τελική απόφαση. Σχετικά με τα στοιχεία του εξωφύλλου που περιλαμβάνονται πάντα σε αυτό είναι: ο τίτλος του βιβλίου, υπότιτλος αυτού (όταν υπάρχει), η θεματική κατηγορία του βιβλίου και ο εκδοτικός οίκος.

Το τελικό κείμενο του οπισθόφυλλου, καθώς και τα επιμέρους στοιχεία αυτού, υπόκεινται στην τελική απόφαση του Εκδότη, ο οποίος λαμβάνει υπόψη του τη γνώμη του Συγγραφέα και του τμήματος προώθησης του εκδοτικού οίκου, έχοντας ως στόχο τη βέλτιστη εμπορική προώθηση του βιβλίου. Ομοίως με την περίπτωση του εξωφύλλου, ο Εκδότης οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη του την αισθητική προσέγγιση του Συγγραφέα πριν την τελική απόφαση.

Η διανομή και κυκλοφορία του βιβλίου μπορεί να γίνει κατά πάντα πρόσφορο εμπορικά τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής διανομής του μέσω του

διαδικτύου είτε σε έντυπη είτε σε ψηφιακή μορφή. Ο Εκδότης δικαιούται να καθορίζει τη σελιδοποίηση, την τεχνική εκτύπωσης, τη σύνθεση και τα κείμενα του εξωφύλλου (για τον τίτλο βλ. Παράγραφος 1), καθώς και την τιμή πώλησης του βιβλίου.

Ο Συγγραφέας οφείλει να ελέγξει το σύνολο του έργου, όπως αυτό διαμορφωθεί μετά από την επιμέλεια και τη σελιδοποίηση του και προτού αυτό παραδοθεί στο τυπογραφείο για την τελική έντυπη παραγωγή του βιβλίου.

2.2) Η αμοιβή των δικαιωμάτων του Συγγραφέα ορίζεται βάσει του άρθρου 33 παρ. 1 και 2 του Νόμου 2121/1993. Κατά ρητή, όμως, συμφωνία των συμβαλλόμενων διαμορφώνεται σε ποσοστό **30%**. Το παραπάνω ποσοστό θα υπολογίζεται πάντοτε επί της εκάστοτε λιανικής τιμής πώλησης προ Φ.Π.Α κάθε αντιτύπου του βιβλίου. Ειδικότερα, σχετικά με τις πωλήσεις μέσω βιβλιοπωλείων, η αμοιβή των δικαιωμάτων του Συγγραφέα ορίζεται σε 30%, αφού πρώτα αφαιρεθεί το ποσοστό που αναλογεί στο εκάστοτε βιβλιοπωλείο.

Συνομολογείται ότι η παραπάνω αμοιβή του Συγγραφέα είναι απολύτως εύλογη και δίκαιη για αυτή την εκχώρηση, η οποία περιλαμβάνει την παρούσα και τυχόν μεταγενέστερη δεύτερη έκδοση. Σε περίπτωση τρίτης ή μεταγενέστερης έκδοσης, το ποσοστό αμοιβής του συγγραφέα θα ανέλθει σε 35%.

Η εκκαθάριση των συγγραφικών δικαιωμάτων θα γίνει αρχικά μετά την παρέλευση έξι μηνών από την έκδοση του βιβλίου και έπειτα ανά τέσσερις μήνες. Η πληρωμή θα πραγματοποιείται από τον Εκδότη το πολύ μέσα σε είκοσι ημέρες μετά την ημερομηνία της εκκαθάρισης. Σε περίπτωση επανέκδοσης του έργου σε άλλα αντίτυπα, ο Εκδότης υποχρεούται να ενημερώσει εγγράφως (με αποστολή συστημένης επιστολής ή fax ή e-mail) τον Συγγραφέα, προκειμένου να του καταβληθεί η αμοιβή του, σύμφωνα με τα οριζόμενα παραπάνω.

2.3) Για την ορθή και άρτια διεκπεραίωση του έργου, ο Εκδότης αναλαμβάνει τις παρακάτω εργασίες:

1. φιλολογική διόρθωση των κειμένων
2. σελιδοποίηση του βιβλίου
3. σχεδίαση μακέτας εξωφύλλου – οπισθοφύλλου σε συνεργασία με τον Συγγραφέα, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τη γνώμη του
4. έκδοση μοναδικού ISBN
5. τυπογραφική παραγωγή του βιβλίου
6. προώθηση του έργου στα ΜΜΕ μέσω promo υλικού, διαγωνισμών κ.α.
7. οργάνωση βιβλιοπαρουσιάσεων
8. παρουσία του βιβλίου σε Εκθέσεις Βιβλίων Αθήνας, Πειραιά & Θεσσαλονίκης
9. τοποθέτηση του βιβλίου σε κεντρικά βιβλιοπωλεία Αθήνας & Θεσσαλονίκης & επώνυμες αλυσίδες βιβλιοπωλείων.

2.4) Στην οποιαδήποτε περίπτωση μελλοντικών επανεκδόσεων του βιβλίου, όταν δηλαδή τα πρώτα 1.000 αντίτυπα έχουν εξαντληθεί, ο Συγγραφέας δεν επιβαρύνεται με οποιοδήποτε οικονομικό κόστος, ενώ η αμοιβή του παραμένει 30% επί της εκάστοτε λιανικής τιμής πώλησης προ Φ.Π.Α. κάθε αντιτύπου του βιβλίου, όπως ορίζεται και από το 2.2 για τυχόν δεύτερη επανέκδοση, ενώ για τρίτη ή μεταγενέστερη επανέκδοση

το ποσοστό αμοιβής του Συγγραφέα θα ανέλθει σε 35% επί της εκάστοτε λιανικής τιμής πώλησης προ Φ.Π.Α. κάθε αντιτύπου του βιβλίου.

2.5) Σε περιπτώσεις διάθεσης του βιβλίου στο κοινό με άλλον τρόπο από αυτόν της λιανικής ή χονδρικής πώλησης από πλευράς Εκδότη (διάθεσης με εφημερίδα ή περιοδικό, μεταφοράς σε τηλεόραση, κινηματογράφο, ραδιόφωνο, θέατρο, graphic novel, internet, e-book στην ελληνική γλώσσα) και με παραστατικά που ο ίδιος ο Εκδότης κόβει, η αμοιβή του Συγγραφέα θα υπολογίζεται με βάση τις αμοιβές που θα προκύψουν από την εν λόγω εκμετάλλευση και όπως ορίζεται από το 2.2. Από τα παραπάνω εξαιρείται η περίπτωση όπου η διάθεση ή η μεταφορά του βιβλίου θα γίνει μέσα από προσωπικές κινήσεις του Συγγραφέα και ανεξάρτητα από τον Εκδότη.

2.6) Ο Εκδότης υποχρεούται να διοργανώσει επίσημη παρουσίαση του βιβλίου σε τουλάχιστον μια αστική περιοχή της χώρας, έχοντας την βοήθεια και την ενεργή συμμετοχή του Συγγραφέα, και πάντα σε περιοχή όπου ο ίδιος θεωρεί κατάλληλη για την προσοδοφόρα πορεία του βιβλίου και πάντα με την σύμφωνη γνώμη του Συγγραφέα. Με το πέρας από τουλάχιστον μια βιβλιοπαρουσίαση, ο Εκδότης αναλαμβάνει την σταδιακή προώθηση του βιβλίου με την καταχώρηση του στον ΟΣΔΕΛ, την παρουσία του βιβλίου στις Διεθνείς και τοπικές Εκθέσεις Βιβλίων όπου κάθε φορά θα συμμετέχει ο Εκδοτικός Οίκος, την τοποθέτηση του στην αλυσίδα βιβλιοπωλείων και, την ενημέρωση με ειδικό Δελτίο Τύπου όλων των βιβλιοπωλείων της χώρας και την προώθηση του σε άλλες μεγάλες αλυσίδες βιβλιοπωλείων (.....,, κ.α.). Ο χρόνος ολοκλήρωσης των εργασιών αυτών υπολογίζεται σε τρεις μήνες από την ημερομηνία έκδοσης του βιβλίου.

Η επικοινωνία μεταξύ εκδοτικού οίκου και Συγγραφέα από τη στιγμή της έναρξης της συνεργασίας τους, πραγματοποιείται αποκλειστικά μεταξύ των δύο μερών και σε καμία περίπτωση μέσω τρίτων προσώπων ή φορέων.

Για τις παρουσιάσεις του βιβλίου σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ο Εκδότης υποχρεούται να καλύψει τα έξοδα μετακίνησης του συγγραφέα, ενώ για βιβλιοπαρουσίαση στην Κύπρο ή σε άλλη ελληνική πόλη πέρα από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη οφείλει να καλύψει επιπλέον και τα έξοδα διαμονής.

2.7) Ρητά συμφωνείται ότι ο Εκδότης δικαιούται να αξιοποιήσει, όπως εκείνος νομίζει πρόσφορο, τα αδιάθετα αντίτυπα του βιβλίου μετά την παρέλευση πέντε ετών από την κυκλοφορία του, εφόσον κρίνει ότι δεν παρουσιάζει εμπορικό ενδιαφέρον και με τον τρόπο αυτό να λήξει την Σύμβαση της συνεργασίας. Σ' αυτή την περίπτωση ο Συγγραφέας θα ενημερωθεί έγκαιρα από τον Εκδότη, ενώ έχει το δικαίωμα να αγοράσει τον αριθμό των αντιτύπων που επιθυμεί με 60% έκπτωση επί της μέσης χονδρικής τιμής πώλησης που έχει διαμορφωθεί μέχρι τότε.

2.8) Η παρούσα σύμβαση συμφωνείται ότι είναι αποκλειστική. Σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα ο δικαιούχος ή οι κληρονόμοι του δεν έχουν δικαίωμα να μεταβιβάσουν σε οποιονδήποτε τρίτο τα δικαιώματα έκδοσης του έργου, ούτε να προβούν οι ίδιοι σε αντίστοιχες πράξεις εκμετάλλευσης όπως την πώληση του έργου σε ψηφιακή μορφή.

2.9) Η διάρκεια της σύμβασης για την έκδοση και εκμετάλλευση του έργου αρχίζει από την και λήγει την Εάν τα αντίτυπα εξαντληθούν πριν την προαναφερόμενη ημερομηνία και ο Εκδότης δεν προχωρήσει σε ανατύπωση του έργου εντός τετραμήνου, λήγει και η ισχύς του συμβολαίου και τα δικαιώματά του επιστρέφουν στον Συγγραφέα.

2.10) Απαγορεύεται η αναπαραγωγή σε φωτοτυπίες, ψηφιακή μορφή ή άλλες μεθόδους της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου. Η προστασία διατηρείται και μετά την εξάντληση όλων των αντιτύπων του βιβλίου μέχρι και την λήξη του παρόντος Συμφωνητικού.

2.11) Ο Εκδότης θα εκδώσει το παραπάνω έργο σε διάστημα 90 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία που το βιβλίο φτάσει ολοκληρωμένο και φιλολογικά επιμελημένο στον Εκδότη εκτός και αν υπάρξει καθυστέρηση εξ υπαιτιότητας του Συγγραφέα. Σε περίπτωση που ο Συγγραφέας επιθυμεί -μετά την οριστική παράδοση του κειμένου του στον Εκδότη- να προβεί σε προσθήκες, το έργο θα πρέπει να αξιολογηθεί εκ νέου με κόστος που επιβαρύνει αποκλειστικά τον Συγγραφέα.

2.12) Ο Εκδότης έχει το δικαίωμα στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου να τοποθετεί διαφήμιση έως και τριών διαφορετικών βιβλίων των εκδόσεων του, αντίστοιχης όμως θεματικής με το περιεχόμενο του παρόντος έργου.

2.13) Ο Εκδότης αναλαμβάνει την φιλολογική επιμέλεια του συνόλου έργου για το οποίο ο Συγγραφέας έχει το δικαίωμα να προβεί σε δικές του διορθώσεις κατά αναλογία 2 ανά 10 σελίδες σελιδοποιημένου κειμένου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που ο Συγγραφέας αναλάβει εξ αρχής, εξολοκλήρου και κατόπιν συμφωνίας με τον Εκδότη, την φιλολογική επιμέλεια του έργου του. Σε κάθε περίπτωση, αν οι διορθώσεις που επιθυμεί ο Συγγραφέας υπερβαίνουν την παραπάνω ποσότητα, τότε το έργο σελιδοποιείται από την αρχή οπότε και εκτιμάται χωριστά το επιπλέον κόστος της επανασελιδοποίησης που επιβαρύνει αποκλειστικά τον Συγγραφέα.

3^ο) Ο Συγγραφέας εγγυάται πως το σύνολο του έργου του είναι πρωτότυπο και προϊόν αποκλειστικά δικής του εργασίας που δεν προσβάλλει με οποιοδήποτε τρόπο δικαιώματα τρίτων. Ο Συγγραφέας θα αμύνεται άμεσα με δικές του δαπάνες κατά οποιασδήποτε αξίωσης ή απαίτησης οποιουδήποτε τρίτου, αστικού ή ποινικού χαρακτήρα, που ερείδεται σε παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας τρίτων ή προσβολή προσωπικότητας ή δυσφήμιση τρίτων σε σχέση με το βιβλίο του και θα καταβάλλει οποιαδήποτε κονδύλια ή αποζημιώσεις επιδικασθούν ή εξωδικαστικά συμφωνηθούν. Κάθε συμβαλλόμενο στην παρούσα σύμβαση πρόσωπο υποχρεούται να ενημερώνει άμεσα τον αντισυμβαλλόμενο του σχετικά με οποιαδήποτε διαφορά προκύπτει, η οποία αφορά παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του έργου. Ο Εκδότης και οι Εκδόσεις δεν φέρουν καμία ευθύνη σε περίπτωση που ο Συγγραφέας με το έργο του προσβάλει με οποιοδήποτε τρόπο δικαιώματα τρίτων.

4^ο) Ο Εκδότης υποχρεούται να παραδώσει στον Συγγραφέα δωρεάν τρία βιβλία όπως επίσης τρία βιβλία δωρεάν για κάθε εκατό που πωλούνται. Ο Συγγραφέας έχει το

δικαίωμα να αγοράσει απεριόριστα αντίτυπα με 30% έκπτωση τα οποία και αφαιρούνται από τον συνολικό αριθμό των πωληθέντων αντιτύπων που θα υπολογιστούν στην ετήσια απόδοση δικαιωμάτων. Να σημειωθεί, πως η παράδοση αντιτύπων για λόγους προώθησης του βιβλίου (διαφήμισης, διαγωνισμών ή προς ομιλητές παρουσιάσεων) θα πραγματοποιείται τιμής ένεκεν από τον Εκδότη με αντίτυπα που θα εξαιρούνται από τον αριθμό των βιβλίων που θα υπολογιστούν στην ετήσια απόδοση δικαιωμάτων.

5^{ον}) Και οι δύο συμβαλλόμενοι βεβαιώνουν ότι η συμφωνία τους αυτή, ακριβώς γιατί ανταποκρίνεται στην πραγματική θέλησή τους, είναι έγκυρη και ισχυρή, τους δεσμεύει και δεν πρόκειται να ζητήσουν την προσβολή ή την ακύρωσή της για οποιονδήποτε λόγο. Στο παρόν συμφωνητικό μπορεί να τροποποιηθεί οποιοσδήποτε όρος ή να προστεθεί νέος κατόπιν κοινής συμφωνίας Εκδότη και Συγγραφέα. Για την πιστοποίηση όσων προαναφέρθηκαν, συντάχθηκε σε δύο αντίγραφα αυτό το συμφωνητικό, που, αφού διαβάστηκε, υπογράφηκε από τους συμβαλλόμενους.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Παράρτημα Β

Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία - Επιστημονικές Διατριβές – Γνωμοδοτήσεις

- Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Π.Ν. Σάκκουλας, 3^η έκδοση, 2008.
- Ι. Καραγιάννη, Διπλωματική εργασία, Πνευματικά δικαιώματα και διαδίκτυο – Η περίπτωση του User Generated Content, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 2019.
- Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 7η έκδοση, 2017.
- Λ. Κοτσίρης, Ειδικό συγγενικό δικαίωμα εκδοτών – Ο τίτλος εντύπου ως σήμα και διακριτικό γνώρισμα, γνωμοδότηση, Δ.Ε.Ε., 6/2003, σελ. 591-601.
- Λ. Κοτσίρη / Ε. Σταματούδη (Επιστημονική Επιμέλεια), Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Κατ' άρθρο ερμηνεία, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009.
- Γ. Κουμάντος, Πνευματική ιδιοκτησία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε., Όγδοη έκδοση, 2002.
- Μαρίνος Μ., παρατηρήσεις σε ΜΠρΑθ 8011/1992, ΕΕμπΔ 1992, σ. 670 επ..
- Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 797-832.
- Γ. Παραμυθιώτης, Παρατηρήσεις στην απόφαση Svensson του ΔικΕΕ [C-466/12] - Η τοποθέτηση υπερσυνδέσμων ως παρουσίαση του έργου στο κοινό, ΧρΙΔ 2014, σελ. 135 επ.
- Α. Σκαφιδά, Διπλωματική εργασία, Συμβάσεις εκμετάλλευσης πνευματικών έργων στο ψηφιακό περιβάλλον υπό το φως της Οδηγίας 2019/790, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 2021.
- Σ. Σταυρίδου, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔικ/νη 2021, τεύχος 3, σελ. 774-796.
- Χ. Τσίγκου, σχόλιο στην απόφαση ΜΠρΑθ 2122/2004, ΔιΜΕΕ, 1/2005, σελ. 100.
- Κ. Χριστοδούλου, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2018.

- Akritidou, A., MA thesis, The new related right for publishers according to the EU DSM Directive, International Hellenic University, 2020.
- Ansgar Ohly, “The Press Publisher’s Right”, presentation at the Conference “Copyright in the Digital Single Market –Analysis and Implementation of the New Directive”, Brussels, 31 January 2020, http://www.aba-bva.be/IMG/pdf/ansghar_ohly.pdf.
- Geiger, Christophe and Bulayenko, Oleksandr and Frosio, Giancarlo, Opinion of the CEIPI on the European Commission's Copyright Reform Proposal, with a Focus on the Introduction of Neighbouring Rights for Press Publishers in EU Law (December 5, 2016), 39(4) European Intellectual Property Review 202 (2017), Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI) Research Paper No. 2016-01, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2921334> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2921334>.
- Geradin, Damien, Complements and/or Substitutes? The Competitive Dynamics Between News Publishers and Digital Platforms and What It Means for Competition Policy (February 20, 2019). TILEC Discussion Paper No. 2019-003, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3338941> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3338941>.
- Höppner, Thomas and Kretschmer, Martin and Xalabarder, Raquel, CREATE Public Lectures on the Proposed EU Right for Press Publishers, October 01 2017, European Intellectual Property Review 39 (10), p. 607-622, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3050575>.
- Jouglaux, P., Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2020.
- Kretschmer, Martin and Dusollier, Severine and Geiger, Christophe and Hugenholtz, P. Bernt, The European Commission's Public Consultation on the Role of Publishers in the Copyright Value Chain: A Response by the European Copyright Society (June 15, 2016), European Intellectual Property Review (E.I.P.R.), Vol. 38(10), pp.591-595, 2016, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2801595> and www.create.ac.uk/publications/the-european-commissions-public-consultation-on-the-role-of-publishers-in-the-copyright-value-chain-a-response-by-the-european-copyright-society/.
- Ricketson, Sam and Ginsburg, Jane C., Intellectual Property in News? Why Not? (May 2, 2016). Sam Ricketson and Megan Richardson, eds., Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment (Edward Elgar 2016, Forthcoming) , U of Melbourne Legal Studies Research Paper, Columbia Public

Law Research Paper No. 14-511, Available at SSRN:
<https://ssrn.com/abstract=2773797>.

Scalzini, Silvia, The New Related Right for Press Publishers: What Way Forward? (July 31, 2020). Eleonora Rosati (ed.), Handbook of European Copyright Law (Routledge, Forthcoming), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3664847> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3664847>.

Senftleben, M., Kerk, M., Buiten, M. et al., New Rights or New Business Models? An Inquiry into the Future of Publishing in the Digital Era, IIC 48, 2017, p. 538–561, <https://doi.org/10.1007/s40319-017-0605-y>.

Νομικά Περιοδικά - Τράπεζες Νομικών Πληροφοριών – Ιστοσελίδες

Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (Δ.Ε.Ε.)

Δίκαιο Τεχνολογίας και Επικοινωνίας (ΔΙΤΕ) [πρώην Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΔιΜΕΕ)]

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: www.curia.europa.eu

Ελληνική Δικαιοσύνη (ΕλλΔνη)

Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (ΕΕμπΔ)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: www.ec.europa.eu

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: www.europarl.europa.eu

Νομικό Βήμα (NoB)

Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας: www.opi.gr

οσδέλ – Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου: www.osdel.gr

Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (ΧρΙδΔ)

Autorité de la concurrence: www.autoritedelaconcurrence.fr/en

ecs – European Copyright Society: www.europeancopyrightsociety.org

EUR-Lex – Access to European Union Law: www.eur-lex.europa.eu

Federazione Italiana Editori Giornali: www.fieg.it

Lawspot: www.lawspot.gr

NOMOS Βάσεις Νομικών Δεδομένων (<https://lawdb.intrasoftnet.com>)

SSRN (Social Science Research Network) (<https://papers.ssrn.com>)

UK Copyright and Creative Economy Centre – University of Glasgow: www.create.ac.uk

WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ – Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια):
www.wikipedia.org

WIPO World Intellectual Property Organization: www.wipo.int